

Įtraukūs universitetai, vedantys į įtraukią visuomenę

Mokymai „Aktyvi diskriminacijos įvykių stebėseną“

Programa mokymų lektoriams/ėms





Turinys

Turinys.....	1
Kodėl reikia šių mokymų?	2
Mokymų planavimas ir vertinimas.....	3
Apžvalga	7
Patarimai mokymų lektoriams/ėms	9
Modulis 1 / Apie „INCLUSIES“ projektą ir mokymus	12
Sesija 1.1 Apie „INCLUSIES“ projektą.....	12
Sesija 1.2 Mokymų įvadas	16
Sesija 1.3 Susitarimas dėl mokymų	18
Sesija 1.4 Susipažinkime	19
Modulis 2 / Ką reiškia būti LGBTIQ+	21
Sesija 2.1 LGBTIQ+ terminologijos paaiškinimas	22
Sesija 2.2 Kaip mes mąstome apie LGBTIQ+	24
Modulis 3 / LGBTIQ+ visuomenėje ir universitete	27
Sesija 3.1 Nelygybės ir diskriminacijos SOGISC pagrindais suvokimas	27
Modulis 4 / Kaip reaguoti įvykus diskriminacijos įvykiui?.....	31
Sesija 4.1 Kas yra aktyvus/i diskriminacijos įvykių stebėtojas/a.....	31
Sesija 4.2 Išmokime vartoti įvardžius.....	33
Sesija 4.3 Išmokime vartoti įtraukią kalbą	34
Sesija 4.4 Atpažinkime įvairias netinkamo elgesio formas	35
Sesija 4.5 Išmokime, kaip tapti LGBTIQ+ bendruomenės rėmėjais/omis.....	37
Modulis 5 / Praktinė veikla	43
Klausimai ir atsakymai	46
Priedas 1. Registracijos forma.....	48
Priedas 2. Dalyvių sąrašo forma.....	49
Priedas 3. Vertinimo forma	51
Priedas 4. Terminų dėlionė	53
Priedas 5. Diskriminacijos SOGISC pagrindais statistika	60
Priedas 6. Įtrauki kalba.....	62
Priedas 7. Atvejų analizė	66



Kodėl reikia šių mokymų?

Įvairių tyrimų duomenys (European Union Agency for Fundamental Rights 2013, 2020 ir kt.) rodo nerimą keliantį LGBTIQ+ asmenų įtraukties ir priėmimo įvairiose kasdienio gyvenimo srityse trūkumą Lietuvoje, kuris neretai pasireiškia skirtingomis diskriminacijos formomis. Atsižvelgiant į 2022 m. Europos universitetų strategiją, šiais mokymais siekiama pabrėžti aktyvių stebėtojų (angl. k. active bystanders) vaidmenį veiksmingai reaguojant į diskriminacijos incidentus, aukštojo mokslo institucijų ir pilietinės visuomenės bendradarbiavimo svarbą, ir atkreipti dėmesį į LGBTIQ+ asmenų įtraukties problemas universitetuose.

Projekto „INCLUSIES“ mokymų tikslas – prisidėti prie įvairovę skatinančio aukštojo mokslo sektoriaus plėtojimo, puoselėjant žmogaus teises, pagarbą įvairovei, saviraiškos laisvę, lygybę ir teisingumą. Mokymų metu pagrindinis dėmesys yra skiriamas iššūkių, susijusių su diskriminacija SOGISC¹ pagrindu aptarimui, sąmoningumo apie aktyvių stebėtojų vaidmenį ugdymui, taip pat – žinių apie įtraukčių praktikų naudojimą akademinėje aplinkoje stiprinimui.

Tikimasi, kad „INCLUSIES“ mokymai paskatins aktyvią diskriminacijos įvykių stebėseną, aktyvų pilietiškumą, toleranciją, lygybę ir įvairovę, atvirumą, ir prisidės prie socialinės sanglaudos bei bendrystės kūrimo sprendžiant diskriminacijos ir netolerancijos reiškinius akademiniam ir

¹ Seksualinė orientacija (SO - sexual orientation) – „Seksualinė orientacija suprantama kaip kiekvieno asmens gebėjimas jausti gilų emocinį, romantinį ir seksualinį potraukį skirtingos lyties arba tos pačios lyties arba daugiau nei vienos lyties asmenims, taip pat intymius ir seksualinius santykius su jais“. Lyties tapatybė (GI - gender identity) – „Lyties tapatybė suprantama kaip kiekvieno žmogaus giliai jaučiama vidinė ir individuali lyties patirtis, kuri gali atitikti arba neatitikti gimimo metu priskirtos lyties, įskaitant asmeninį kūno pojūtį (kuris gali apimti, jei pasirinkta laisvai, kūno išvaizdos ar funkcijos keitimą medicininėmis, chirurginėmis ar kitomis priemonėmis) ir kitas lyties išraiškas, įskaitant aprangą, kalbą ir manieras.“ Lyties požymiai (SC - sex characteristics) – apima pirmines lyties savybes (pvz., vidinius ir išorinius lytinius organus ir (arba) chromosomų ir hormonų struktūrą) ir antrinius lyties požymius (pvz., raumenų masę, plaukuotumą ir ūgį). Sąvokų apibrėžimai paremti „ARC International“, Tarptautinės advokatų asociacijos ir Tarptautinės lesbiečių, gėjų, biseksualių, translyčių ir interlyčių asmenų asociacijos (ILGA) medžiaga: https://ilga.org/downloads/SOGIESC_at_UPR_report.pdf (žiūrėta 2023.10.01)



kasdieniame gyvenime. Mokymų metu įgytos žinios bei įgūdžiai leis universitetų bendruomenėms kurti įtraukią ir saugią aplinką universitetuose visiems jų nariams/ėms.

Mokymų planavimas ir vertinimas

Šiame skyriuje bus trumpai pristatyti pagrindiniai žingsniai, leidžiantys gerai pasiruošti mokymams, sklandžiai juos įgyvendinti ir gauti dalyvių atsiliepimus apie mokymus.

1) Pasiruošimas mokymams

Norint gerai pasiruošti mokymams, rekomenduojame atidžiai perskaityti šią mokymų programą. Taip pat patartina prieš mokymus arba jų pradžioje įvertinti mokymų dalyvių poreikius, patirtį, lūkesčius mokymų turinio atžvilgiu, ir grupės sudėtį.

2) Registracijos forma

Dalyviai/ės į mokymus turėtų užsiregistruoti. Registracijos formoje turi būti nurodytas mokymų pavadinimas, laikas ir vieta bei gali būti pateikti keli sakiniai, nusakantys mokymų tikslą. Dalyvių turėtų būti prašoma registracijos formoje nurodyti savo kontaktinius duomenis. Registracijos formos pavyzdį rasite 1 priede. Šioje formoje taip pat gali būti pateikti keli klausimai apie mokymų dalyvių žinias LGBTIQ+ temomis (problematika, įtraukumas ir kt.).

3) Mokymų dalyvių sąrašo forma

Visi dalyviai/ės mokymų metu turi pasirašyti dalyvių sąrašo formoje. Tai bus įrodymas, kad jie/jos dalyvavo mokymuose. Dalyvių sąrašo formos pavyzdį rasite 2 priede.



4) Mokymų vertinimo forma

Mokymų vertinimo forma turi būti įteikta dalyviams/ėms pasibaigus mokymams. Geriausi atveju, vertinimo forma turėtų būti skaitmeninė ir išsiųsta dalyviams/ėms po mokymų (ne vėliau kaip per kelias dienas po mokymų). Vertinimo formos pavyzdį rasite 3 priede.

5) Mokymų aplinka

Šių mokymų metu yra nagrinėjamos jautrios temos, tokios kaip diskriminacija dėl seksualinės orientacijos, lyties tapatybės ir lyties požymių, todėl, prieš pradedant mokymus, lektoriai/ės turėtų skirti šiek tiek laiko saugiai aplinkai sukurti ir pabrėžti dalyviams/ėms, kad šie mokymai yra saugi erdvė, kurioje kiekvienas/a gali pasidalinti savo mintimis ir jausmais. Galima tikėtis, kad kiekvienoje dalyvių grupėje bus bent keli asmenys, patyrę diskriminaciją ar neapykantą kurstančią kalbą, ir mokymų diskusijos gali sukelti nemalonių prisiminimų. Mokymų lektoriai/ės turėtų greitai į tai sureaguoti ir užtikrinti saugią atmosferą nuomonių dalijimuisi ir diskusijoms.

6) Metodai

Mokymų programą sudaro įvairūs moduliai, susidedantys iš teorijos ir praktinių pratimų („protų šturmas“, darbas grupėse, atviros diskusijos, raktinių žodžių žemėlapiai, atvejų analizė, galvosūkliai, vaizdo įrašai ir kt.). Šių skirtingų įdomių ir efektyvių pratimų derinys leidžia mokymų dalyviams/ėms per trumpą laiką įgyti daug naujos informacijos, apmąstyti naujas įžvalgas, ir įsisavinti būdus, kaip pritaikyti naujas žinias praktikoje.

Be to, ši mokymų programa remiasi „mokyk mokytoją“ principu (t. y. mokymus pabaigę dalyviai/ės gali tapti mokymų lektoriais/ėmis), kuris leidžia kuo daugiau asmenų supažindinti su mokymų turiniu.

7) Pagrindiniai įrankiai



Mokymų lektoriai/ės mokymams turėtų pasiruošti „PowerPoint“ skaidres, rašiklius, lipnius lapelius, užrašų lapus ir vardų korteles. Mokymų kambaryje turėtų būti kompiuteris, projektorius, garso kolonėlės, rašymo lenta ir spalvoti žymekliai.

8) Tikslinė grupė

Universiteto studentai/ės, darbuotojai/os, žmogaus teisių, įvairovės valdymo organizacijų ir visuomenės nariai/ės.

9) Mokymų dalyvių skaičius

15-20 dalyvių.

10) Trukmė

Vieni mokymai turėtų trukti ne mažiau nei 8 valandas (1 diena). Jeigu yra galimybė, rekomenduojama įgyvendinti dviejų dienų trukmės mokymus.

11) Rekomenduojama darbotvarkė

1 dienos mokymams

Sesijos	Laikas
Modulis 1 ir Modulis 2	9:00 - 10:30
Pertrauka	10:30 - 10:45
Modulis 3	10:45 - 12:00
Pertrauka	12:00 - 13:20
Modulis 4	13:20 - 14:40
Pertrauka	14:40 - 15:20
Modulis 5	15:20 - 16:20
Klausimai ir atsakymai	16:20 - 17:00



2 dienų mokymams

Sesijos	Laikas
Diena 1	
Pasitikimas ir Modulis 1	9:00 - 9:30
Modulis 2	9:30 - 10:45
<i>Pertrauka</i>	10:45 - 11:00
Modulis 2	11:00 - 12:30
<i>Pietūs</i>	12:30 - 13:30
Modulis 3	13:30 - 14:30
<i>Pertrauka</i>	14:30 - 14:45
Module 3	14:45 - 16:00
Q&A	16:00 - 16:30
Diena 2	
Pasitikimas ir įspūdžiai po pirmosios dienos	9:00 - 9:30
Modulis 4	9:30 - 10:45
<i>Pertrauka</i>	10:45 - 11:00
Modulis 4	11:00 - 12:30
<i>Pietūs</i>	12:30 - 13:30
Modulis 5	13:30 - 14:30
<i>Pertrauka</i>	14:30 - 14:45
Modulis 5 ir apibendrinimas	14:45 – 16:00
Q&A	16:00- 16:30



Apžvalga

Šių mokymų turinį sudaro įvairios veiklos ir pratimai, užtikrinantys, kad dalyviai/ės ne tik įgytų naujų žinių, bet ir išmokytų jas panaudoti praktiškai. Mokymus sudaro paskaitos, praktiniai užsiėmimai ir vaizdinė medžiaga. Turinį ir veiklą galima suskirstyti į keturias pagrindines kategorijas:

- 1) Informacijos ir naujų įžvalgų apie socialinį ir politinį kontekstą pateikimas – mokymų dalyviams/ėms pristatoma aktualiausia informacija apie LGBTIQ+ terminologiją, LGBTIQ+ asmenų patiriamas problemas kasdieniame gyvenime ir universitete, bei statistika apie diskriminaciją SOGISC pagrindais.
- 2) Asmeninių nuostatų permąstymas – tai viena sudėtingiausių mokymų dalių, skatinanti mokymų dalyvius/es permąstyti savo nuostatas ir stengtis giliau suprasti iššūkius, su kuriais susiduria LGBTIQ+ asmenys kasdienėje aplinkoje.
- 3) Mokymasis taikyti įtraukias praktikas universitetuose – mokymų dalyviams/ėms pateikiami patarimai, pasiūlymai, žingsniai ir veiksmai, padedantys sukurti įtraukią akademinę aplinką bei aktyviai reaguoti diskriminacijos įvykių metu.
- 4) Mokymasis pritaikyti naujas žinias praktikoje – mokymų dalyviai/ės kviečiami aktyviai dalyvauti praktinėje veikloje, siekiant naujai įgytas žinias panaudoti praktikoje.

Mokymus sudaro 5 moduliai ir viena klausimų bei atsakymų sesija.

Modulis 1

Šio modulio tikslas – supažindinti su projekto ir mokymų tikslais, padėti dalyviams/ėms susipažinti ir sukurti bendradarbiaujančią bei saugią aplinką, skirtą dalintis nuomonėmis ir informacija.



Modulis 2

Šio modulio tikslas – supažindinti mokymų dalyvius/es su pagrindine LGBTIQ+ terminologija, kad jie/jos galėtų tinkamai vartoti terminus įvairiuose kontekstuose. Moduliui taip pat siekiama paskatinti dalyvius/es apmąstyti savo asmenines nuostatas, jų formavimosi būdus ir jų įtaką supratimui apie visuomenėje vykstančius procesus ir reiškinius.

Modulis 3

Šio modulio tikslas – supažindinti mokymų dalyvius/es su diskriminacijos dėl SOGISC universitete ir visuomenėje statistika, įvairiais tyrimų rezultatais ir atvejų studijomis. Šios žinios mokymų dalyviams/ėms suteiks supratimą apie socialinį, teisinį ir politinį LGBTIQ+ asmenų padėties kontekstą.

Modulis 4

Šio modulio tikslai: 1) išmokyti atpažinti diskriminacijos SOGISC pagrindais atvejus, tinkamai į juos reaguoti, ir efektyviai padėti nukentėjusiems asmenims nuo šių incidentų; 2) įgyti žinių apie įtraukčių praktikų naudojimą akademinėje aplinkoje.

Modulis 5

Šio modulio tikslas – mokymų metu įgytas naujas žinias pritaikyti praktiškai ir gilinti aktyviems/ioms diskriminacijos įvykių stebėtojams/oms reikalingus įgūdžius.

Klausimai ir atsakymai

Šio modulio tikslas – trumpai aptarti mokymų metu nagrinėtas temas ir pagrindines mokymų metu išmoktas žinias.



Patarimai mokymų lektoriams/ėms

1) Poreikių įvertinimas

Prieš mokymus arba jų pradžioje rekomenduojama įvertinti dalyvių poreikius ir patirtį, įvertinti grupės sudėtį bei atsižvelgti į dalyvių lūkesčius mokymo turinio atžvilgiu. Kiekvieni mokymai turėtų būti pritaikyti prie konkrečių universiteto bendruomenės poreikių, todėl svarbu visos sesijos metu skatinti atvirą ir įtraukų dialogą.

2) Lyderystė

Mokymų lektoriai/ės turėtų išlaikyti pusiausvyrą tarp saugios erdvės puoselėjimo ir galimybės mokymų dalyviams/ėms išreikšti savo nuomones, tai yra, mokymų lektoriai/ės turėtų atpažinti, kuomet dalyviai/ės vartoja homofobišką kalbą, ir užkirsti kelią tolimesnėms diskusijoms.

3) Efektyvūs metodai

Mokymų metu visada rekomenduojama naudoti efektyvius mokymo metodus. Patartina pirmiausia pristatyti teorinius aspektus, o tada leisti dalyviams/ėms teorines žinias pritaikyti praktikoje, t.y. atliekant įvairią praktinę veiklą, kurioje dalyviai/ės aktyviai naudotų naujai įgytas teorines žinias. Kitas būdas – pirmiausia mokymų dalyviams/ėms pasiūlyti atlikti praktinį pratimą, skatinantį apmąstyti tam tikras situacijas, veiksmus ir veikimo būdus, o po pratimo parodyti rekomenduojamas įžvalgas, patarimus. Kuomet dalyviai/ės yra neaktyvūs ir pernelyg drovūs/ios kalbėti prieš visą grupę, tuomet mokymų lektoriai/ės turėtų panaudoti įvairius pratimus, vadinamus *energijos stimuliatoriais*, kurie skatina dalyvius/es pajudėti, pasijuokti, ir suaktyvina bendrą grupės atmosferą. Šie pratimai gali būti, pavyzdžiui, prašymas pašokti kartu, atlikti fizinius pratimus, žaidimus su kamuoliu, kėdėmis ir pan.

4) Paaiškinimas



Labai svarbu mokymų pradžioje mokymų dalyviams/ėms pristatyti mokymų tikslus, struktūrą, skirtingus užsiėmimus ir darbotvarkę. Dalyviai/ės jausis užtikrintai, jeigu žinos, kokiomis temomis bus diskutuojama, kada bus pertraukos ir pan.

5) Trumpas pristatymas

Mokymų įvadas yra labai svarbi mokymų dalis. Paprastai įvado metu dalyviai/ės supažindinami su mokymų organizatoriais, mokymų tikslais, struktūra ir temomis, dienotvarke ir abipusiai sutartomis mokymų taisyklėmis. Taip pat įvado metu mokymų lektoriai/ės ir dalyviai/ės turėtų prisistatyti ir geriau pažinti vieni kitus, kad sukurtų saugią aplinką. Svarbu žinoti, kad įvado dalis neturėtų būti per ilga. Rekomenduojama, kad įvadinė mokymų dalis sudarytų nuo 10 iki 15 procentų viso mokymų laiko.

6) Tikrų istorijų nauda

Mokymų metu pristatomos įvairios asmeninės LGBTIQ+ žmonių istorijos gali padėti mokymų dalyviams/ėms geriau suprasti LGBTIQ+ asmenų patiriamus iššūkius ir problemas visuomenėje. Mokymų metu rekomenduojama rodyti vaizdo įrašus, pateikti realių atvejų pavyzdžius, citatas iš įvairių interviu, reportažus, kuriuose parodomos tikros LGBTIQ+ žmonių istorijos.

7) Kūrybiškumas

Mokymų metu rekomenduojama pasitelkti įvairias kūrybines užduotis, skatinančias mokymų dalyvius/es atsipalaiduoti ir žaismingai apmąstyti naujai įgytas žinias mokymuose.

8) Apibendrinimas

Aptartos informacijos apibendrinimas taip pat yra labai naudingas mokymų metu – jis leidžia dalyviams/ėms nepamiršti naujų žinių, todėl po kiekvienos sesijos mokymų lektoriai/ės galėtų pakartoti esminius sesijoje aptartos informacijos aspektus.



9) Mokymų lektoriai/ės– aktyvūs/ios klausytojai/os

Mokymų metu lektoriai/ės turi atlikti daugybę vaidmenų: jie turi nuolat galvoti apie mokymų struktūrą, temas, laiką, pristatyti mokymų turinį, vesti praktines užduotis. Mokymų lektoriai/ės taip pat turi būti aktyvūs/ios klausytojai/os ir pajusti, kada grupė pavargsta, kada jai darosi nuobodu, trūksta saugumo jausmo, arba kai reikia nuodugnesnės diskusijos konkrečia tema. Pajutus aukščiau išvardintus nepageidautinus darbo grupėje aspektus, mokymų lektoriai/ės turėtų imtis priemonių ir koreguoti praktinės veiklos planus.

10) Komplimentų galia

Malonūs žodžiai ir komplimentai priverčia žmones šypsotis. Mokymų lektoriai/ės turėtų nepamiršti pagirti mokymų dalyvius/es po praktinių pratimų, kai dalyviai/ės teisingai atsako į klausimą ar pateikia svarbių įžvalgų, susijusių su mokymų tema.



Modulis 1 / Apie „INCLUSIES“ projektą ir mokymus

Šio modulio tikslas – supažindinti mokymų dalyvius/es su projekto ir mokymų tikslais, padėti dalyviams/ėms susipažinti ir sukurti bendradarbiaujančią bei saugią aplinką, skirtą dalintis nuomonėmis ir informacija.

Laikas: 30 minučių.

Priemonės ir metodai:

- „PowerPoint“ pristatymas
- Rašymo lenta
- Atvira diskusija
- Lipnūs lapeliai
- „Ledlaužio“ pratimas

Sesija 1.1 Apie „INCLUSIES“ projektą

Veikla 1.1.1 Projekto pristatymas



Šios veiklos tikslas – supažindinti mokymų dalyvius/es su projekto ir temos aktualumu, kontekstu, pagrįsti, kodėl mums reikia šios temos mokymų, ir pristatyti mokymų naudą akademinėi bendruomenei, LGBTIQ+ bendruomenei ir visuomenei.

Mokymų lektoriai/ės turėtų trumpai paaiškinti projekto kontekstą, tikslus ir uždavinius, pagrindinius rezultatus, tikslines grupes ir projekto partnerius.

Turinys

Projekto tikslai

Erasmus+ programos „INCLUSIES“ projektas siekia prisidėti prie įvairovės ir įtraukties puoselėjimo bei skatinti aktyvų reagavimą įvykus diskriminacijai aukštojo mokslo institucijose dėl seksualinės orientacijos, lyties tapatybės, lyties charakteristikų. Tikimasi, kad aktyvus universiteto darbuotojų ir studentų/čių vaidmuo bei sąmoningumas LGBTIQ+ klausimais ilgainiui paskatins aktyvų pilietiškumą ir įtraukesnes visuomenes, kuriose nebus diskriminacijos SOGISC pagrindais.

Konkretūs projekto tikslai

- Išanalizuoti LGBTIQ+ asmenų patirtis

Išanalizuoti įvairius kasdienio LGBTIQ+ asmenų gyvenimo aspektus akademinėje aplinkoje, įtraukties spragas ir poreikius, aktyvių diskriminacijos įvykių stebėtojų skatinimo būdus, taip pat būdus, leidžiančius puoselėti įtraukį universitetuose ir visuomenėje.

- Skatinti jautrumą ir sąmoningumą



Skatinti universiteto bendruomenės narių sąmoningumą apie būdus, leidžiančius integruoti įtraukias praktikas į savo profesinį, mokymosi ir kasdienį gyvenimą bei tapti aktyviais/iomis diskriminacijos įvykių stebėtojais/omis (gebėti atpažinti diskriminacijos atvejus ir veikti jų prevencijai bei sustabdymui).

- Išmokti tinkamai reaguoti įvykus diskriminacijai

Skatinti universiteto bendruomenės narius/es tinkamai reaguoti į diskriminacijos SOGISC pagrindais incidentus, taip mėginant sumažinti ar pašalinti diskriminaciją akademinėje aplinkoje.

- Kurti aktyvią bendruomenę

Kurti nacionalinę ir tarptautinę partnerystę, skirtą užkirsti kelią diskriminacijai SOGISC pagrindais akademinėje aplinkoje, taip pat burti mokymų lektorių ir aktyvių stebėtojų, mokančių tinkamai reaguoti įvykus diskriminacijos įvykiui, bendruomenę.

Projekto inovatyvumas

Projekto „INCLUSIES“ inovatyvumas slypi *aktyvaus stebėtojų* (angl. active bystander) sampratoje. Pašaliniai, tiesiogiai diskriminacijos įvykyje nedalyvaujantys asmenys – aktyvūs/ios stebėtojai/os – neretai atlieka lemiamą vaidmenį užkertant kelią ir kovojant su diskriminacija, neapykantos kalba ar mikroagresija SOGISC pagrindais. Šie mokymai siekia didinti akademinės bendruomenės sąmoningumą ir įgūdžius, leidžiančius aktyviai reaguoti įvykus diskriminacijai.

Tikslinės grupės

- Akademinės bendruomenės nariai/ės;



- Pilietinės visuomenės ekspertai/ės;
- Visuomenės nariai/ės.

Pagrindiniai rezultatai

- Ataskaitos apie diskriminaciją SOGISC pagrindais ir įtraukimų praktikų poreikį akademinėje aplinkoje.
- Mokymai universitetų bendruomenei apie aktyvią diskriminacijos įvykių stebėseną ir įtraukimų praktikų naudojimą.
- Aktyvios diskriminacijos įvykių stebėsenos akademinėje aplinkoje rekomendacijų vadovas.
- Informuotumo didinimo kampanijos.

Projekto partneriai

Projekte dalyvauja universitetai ir nevyriausybinės organizacijos iš Italijos, Lietuvos ir Graikijos:

- Brešos universitetas, interneto svetainė <https://www.unibs.it/>
- Panteono universitetas, interneto svetainė <https://www.panteion.gr/>
- Vytauto Didžiojo universitetas, interneto svetainė <https://www.vdu.lt/>
- Lietuvos gėjų lyga, interneto svetainė <https://www.lgl.lt/en>
- „Colour Youth“ – Atėnų LGBTQ jaunimo bendruomenė, interneto svetainė <https://www.colouryouth.gr/>
- „Rete Lenford“ - Avvocatura per i diritti LGBTI+, interneto svetainė <https://www.retelenford.it/>

Daugiau apie projektą



- Interneto svetainė <https://inclusiesproject.com/>
- Socialiniai tinklapiai: „Facebook“, „Instagram“, „Twitter“ / @INCLUSIES PROJECT

Finansavimas

Projektas „Įtraukūs universitetai, vedantys į įtraukią visuomenę: INCLUSIES“ finansuojamas Europos Sąjungos Erasmus+ programos lėšomis, KA220-HED. Šios mokymo programos turinys atspindi tik autorių požiūrį ir už jį yra atsakingi tik autoriai. Europos Komisija neprisiima jokios atsakomybės už programoje esančios informacijos naudojimą.

Sesija 1.2 Mokymų įvadas

Veikla 1.2.1 Mokymų tikslas ir turinys

Šios veiklos tikslas – trumpai pristatyti dalyviams/ėms mokymo programą, veiklas ir tikslus.

Mokymų lektoriai/ės turėtų trumpai paaiškinti mokymų tikslus, darbotvarkę ir programos planą.

Turinys

Mokymų tikslas

Mokymų tikslas yra:

- Supažindinti universiteto bendruomenės narius/es su būdais, padedančiais taikyti įtraukias praktikas kasdienėje studijų, darbo ir mokslinių tyrimų veikloje;



- Išmokyti universiteto bendruomenės narius/es būti aktyviais/iomis stebėtojais/iomis ir tinkamai reaguoti diskriminacijos SOGISC pagrindais atvejais.

Programos metmenys

Modulis 1 / Apie „INCLUSIES“ projektą ir mokymus

- Sesija 1.1 – Apie „INCLUSIES“ projektą
- Sesija 1.2 – Įvadas į mokymus
- Sesija 1.3 – Susitarimas dėl mokymų
- Sesija 1.4 – Susipažinkime

Modulis 2 / Ką reiškia būti LGBTIQ+

- Sesija 2.1 – LGBTIQ+ terminologijos paaiškinimas
- Sesija 2.2 – Kaip mes mąstome apie LGBTIQ+

Modulis 3 / LGBTIQ+ visuomenėje ir universitete

- Sesija 3.1 – Nelygybės ir diskriminacijos SOGISC pagrindais suvokimas

Modulis 4 / Kaip reaguoti įvykus diskriminacijos įvykiui?

- Sesija 4.1 – Kas yra aktyvi diskriminacijos įvykių stebėsena?
- Sesija 4.2 – Išmokime vartoti įvardžius
- Sesija 4.2 – Išmokime vartoti įtraukią kalbą
- Sesija 4.4 – Atpažinkime įvairias netinkamo elgesio formas
- Sesija 4.5 – Išmokime, kaip tapti LGBTIQ+ bendruomenės rėmėjais/omis

Modulis 5 – Praktinė veikla

Klausimai ir atsakymai



Sesija 1.3 Susitarimas dėl mokymų

Veikla 1.3.1 Susitarimo dėl mokymų paaiškinimas

Šios veiklos tikslas – sukurti saugią aplinką mokymų dalyviams/ėms. Mokymų dalyviai/ės turėtų pristatyti, aptarti ir patvirtinti kai kurias bendravimo ir dalyvavimo mokymuose taisykles, kad visi/os būtų gerbiami/os ir išgirsti/os, o mokymai vyktų sklandžiai.

Mokymų lektoriai/ės turėtų trumpai paaiškinti susitarimą dėl mokymų – pasiūlymus, patarimus ir taisykles, kurių visi dalyviai/ės turėtų laikytis ir gerbti mokymų sesijų bei pertraukų metu.

Turinys

Mokymų taisyklės ir susitarimai:

- Mokymų metu nesinaudoti mobiliuoju telefonu;
- Būti jautriam/iai ir gerbti kitų nuomones;
- Aktyviai dalyvauti;
- Stengtis būti atviram/ai ir nuoširdžiam/iai;
- Turėti teisę bet kuriuo metu neatsakyti į klausimus ar išeiti iš mokymų, jei kyla neigiami jausmai.

Mokymų lektoriai/ės turėtų paprašyti dalyvių įvardyti kitas taisykles, kurios galėtų būti pasitelkiamos šių mokymų metu, tuomet jas aptarti, užrašyti rašymo lentoje, ir sutarti, kad jų bus laikomasi.



Sesija 1.4 Susipažinkime

Veikla 1.4.1 Susitikimo dalyvių prisistatymas

Šios veiklos tikslas – sukurti saugią ir draugišką aplinką mokymų dalyviams/ėms.

Mokymų lektoriai/ės turėtų trumpai papasakoti apie save ir pakviesti dalyvius/es prisistatyti.

Mokymų lektorių prisistatymas

Mokymų lektoriai/ės turėtų nurodyti savo vardą ir įvardžius bei labai trumpai papasakoti apie save: organizaciją, profesiją, patirtį ir kt.

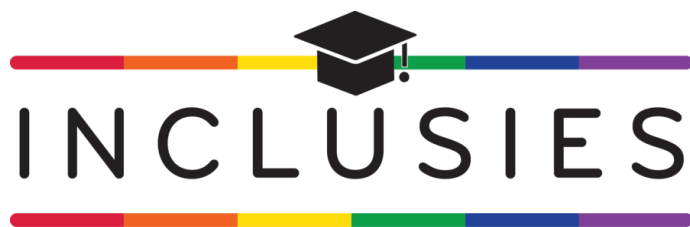
Dalyvių susipažinimas

Visada pravartu mokymus pradėti nuo „ledlaužio“ pratimo, kad dalyviai/ės galėtų geriau pažinti vieni kitus. Mokymų lektoriai/ės turėtų paklausti dalyvių apie:

- Jų vardus, įvardžius, atstovaujamas institucijas (jei jie norėtų tuo pasidalinti);
- Vieną linksmą ar įdomų faktą apie juos.

Taip pat mokymų pradžioje svarbu suprasti, ko dalyviai/ės tikisi iš mokymų ir kokios yra didžiausios jų baimės bei kylantys klausimai dėl LGBTIQ+ asmenų diskriminacijos ir įtraukimo į akademinę bendruomenę ir visuomenę.

Mokymų lektoriai/ės turėtų paprašyti dalyvių užrašyti lūkesčius dėl mokymų ant vienos spalvos lipniųjų lapelių, o baimes – ant kitos spalvos lapelių. Po užsiėmimo mokymų lektoriai/ės turėtų pagrindines mintis užrašyti ant rašymo lentos ir apibendrinti lūkesčius bei baimes.



Mokymų lūkesčius taip pat būtų galima surinkti prieš mokymus, atsiuntus anketą su registracijos forma ir pasiteiravus, ko mokymų dalyviai/ės tikisi iš mokymų, ko nori išmokti ir kokios yra jų didžiausios baimės.

※ Šiai veiklai naudokite „Rašymo lentoje“ ir lipnių lapelių metodus. Šie metodai leidžia surinktas idėjas užrašyti lentoje, taip užfiksuojant pagrindines mintis ir atsakymus.



Modulis 2 / Ką reiškia būti LGBTIQ+

Šio modulio tikslas – supažindinti mokymų dalyvius/es su pagrindine LGBTIQ+ terminologija, kad jie/jos galėtų tinkamai vartoti terminus įvairiuose kontekstuose. Moduliui taip pat siekiama paskatinti dalyvius/es apmąstyti savo asmenines nuostatas, jų formavimo būdus ir jų įtaką supratimui apie visuomenėje vykstančius procesus ir reiškinius.

Laikas: 60 minučių

Priemonės ir metodai:

- „PowerPoint“ pristatymas
- Spausdinti lapai
- Lipnūs lapeliai
- Rašymo lenta
- Vaizdo klipai
- Atvira diskusija
- Darbas grupėse



Sesija 2.1 LGBTIQ+ terminologijos paaiškinimas

Veikla 2.1.1 Terminų dëlionė

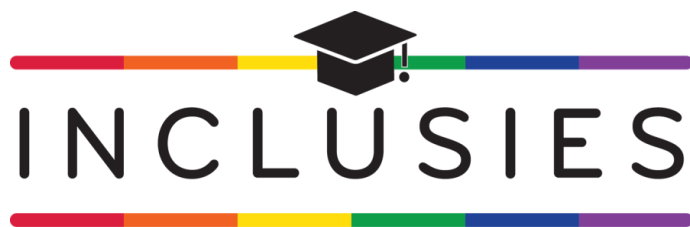
Šios veiklos tikslas – išmokyti dalyvius/es teisingai vartoti LGBTIQ+ terminologiją, kad jie/jos galėtų teisingai vartoti šias sąvokas ir terminus.

Pratimo pradžioje, mokymų lektoriai/ės turėtų paaiškinti, kad ne visa LGBTIQ+ terminologija yra aiškiai suprantama, todėl pravartu susipažinti su pagrindinėmis sąvokomis.

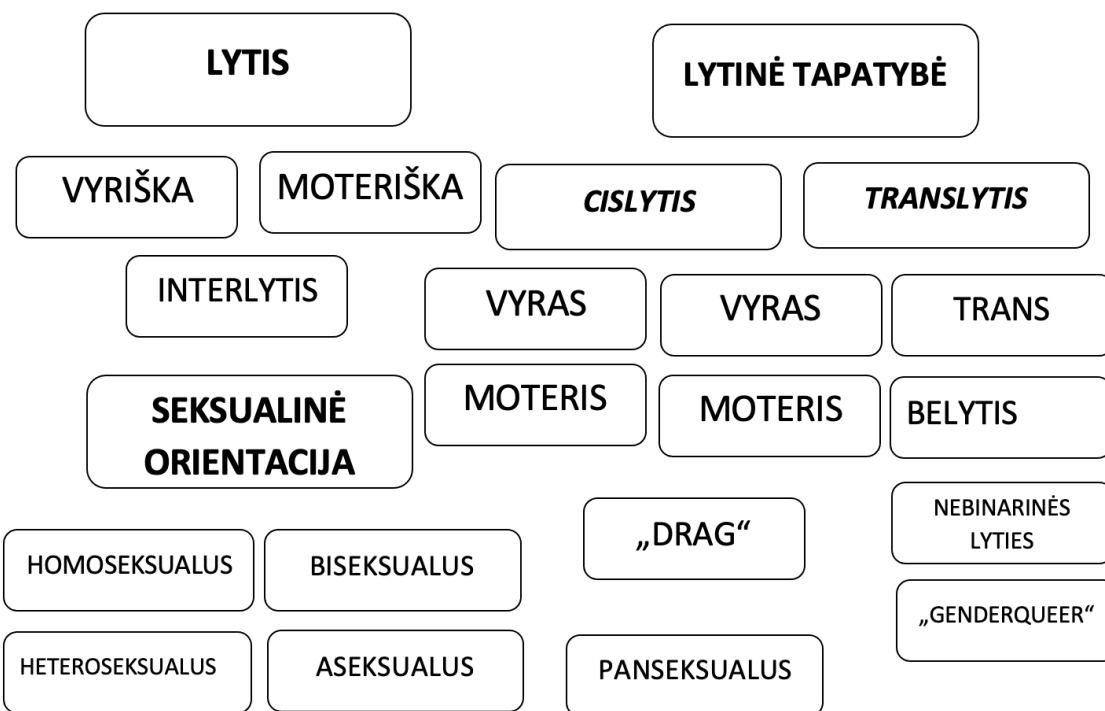
Mokymų lektoriai/ės turėtų trumpai apibūdinti terminą LGBTIQ+, kuris išreikia lesbiečių, gėjų, biseksualių, translyčių, interlyčių ir „queer“ asmenų santrumpą. „+“ šiame termine apima kitas į LGBTI akronimą neįtrauktas tapatybes, kurios apibūdina asmens lyties tapatybę arba seksualinę orientaciją. Kai kurie tokių tapatybių pavyzdžiai yra: aoseksualus/i, aromantiškas/i, panseksualus/i, panromantiškas/i, alytis/i ir kt.

Prieš užsiėmimą dalyviai/ės turėtų panaudoti savo užrašų lapus ir nuo 1 iki 10 įvertinti, kiek jie/jos, jų nuomone, yra susipažinę/usios su pagrindinėmis LGBTIQ+ sąvokomis.

Po to dalyvius/es reikėtų suskirstyti į mažesnes grupes ir atlikti užduotį. Rekomenduojama, kad kiekvieną grupę sudarytų 2-3 dalyviai/ės. Šioje užduotyje bus pateikiamos konkrečios sąvokos ir jų paaiškinimai, tačiau jie bus sumaišyti. Užsiėmimo metu dalyviai/ės turi suderinti sąvokas su jų apibrėžimais. Dalyviams/ėms rekomenduojama skirti 10-20 minučių pratimui atlikti. Baigę užduotį, dalyviai/ės turėtų pateikti atsiliepimą apie tai, kaip jie/jos atliko užduotį (dalyviai/ės turi parašyti skalėje nuo 1 iki 10, kaip jie/jos vertina savo LGBTIQ+ terminologijos žinias po užsiėmimo). Kai darbas grupėse bus baigtas, mokymų lektoriai/ės turėtų paaiškinti mokymų dalyviams/ėms pagrindines sąvokas.



Po užsiėmimo mokymų lektoriai/ės turėtų pristatyti šią lentelę, kurioje aptariami vartojami terminai ir jų sąsajos.



✳ Šiai veiklai pasitelkite metodą „Rašymas lentoje“. Šis metodas leidžia surinktas idėjas užrašyti lentoje, taip užfiksuojant pagrindines mintis ir atsakymus.

Turinys

Terminai ir jų paaiškinimai pateikti 4 priede.



Sesija 2.2 Kaip mes mąstome apie LGBTIQ+

Veikla 2.2.2 Nuostatų permąstymas

Šios veiklos tikslas – paskatinti mokymų dalyvius/es apmąstyti savo asmenines nuostatas ir jų formavimąsi lyčių lygybės ir LGBTIQ+ klausimais. Ši veikla leis dalyviams/ėms suvokti heteronormatyvumo egzistavimą visuomenėje bei šio reiškimo įtaką jų nuostatų formavimuisi.

Esminė mąstymo apie diskriminaciją SOGISC pagrindais dalis yra ne tik supratimas, kokios diskriminacijos formos egzistuoja, su kokiomis kasdienėmis problemomis susiduria LGBTIQ+ žmonės, ir kodėl kai kuriems asmenims sudėtinga atsiskleisti. Taip pat svarbu apmąstyti savo požiūrį ir asmenines nuostatas. Kitaip tariant, turime apmąstyti, ką galvojame apie savo įsitikinimus ir nuostatas, apie visuomenės normas ir lūkesčius, ir kaip šie įsitikinimai, normos ir lūkesčiai formuojasi, kas veikia jų formavimąsi. Todėl šia veikla yra siekiama apmąstyti mūsų turimas nuostatas lyčių lygybės ir LGBTIQ+ klausimais, suprasti, kaip jos yra palaikomos ir galimai perduodamos iš kartos į kartą.

Mokymų lektoriai/ės vienu metu turėtų perskaityti vieną teiginį, atspindintį konkretų požiūrį, nuostatą, ir pakviesti dalyvius/es prisijungti prie diskusijos, užduodami papildomus klausimus po kiekvieno teiginio:

- Sutinkate ar nesutinkate su šiuo teiginiu?
- Kaip, jūsų nuomone, formuojasi tokios nuostatos?
- Kaip manote, ar toks požiūris gali paveikti mūsų santykius su savimi, kitais ir visuomene?

Tam tikras nuostatas išreiškiančių teiginių pavyzdžiai:

- Moterys geriau rūpinasi vaikais nei vyrai.
- Vyrai geriau vairuoja automobilius nei moterys.



- Žmonės neturėtų kalbėti apie savo seksualinę orientaciją universiteto aplinkoje, nes tai yra privatus reikalas.
- Kai žmonės neigiamai kalba apie LGBTQ+, jie naudojami žodžio laisve.
- LGBTQ+ asmenys per garsiai kalba apie savo teises.
- Jei remiame translyčius žmones, tai gali paskatinti jaunos žmones pakeisti savo lytį.
- LGBTQ+ asmenys reikalauja išskirtinių teisių.

Mokymų lektoriai/ės pratimo metu gali trumpai aptarti veiksnius, turinčius įtakos mūsų požiūriui ir nuostatoms, pavyzdžiui, žiniasklaidos, mokyklos, auklėjimo, politikos įtaka ir kt.

Po šios veiklos verta trumpai aptarti heteronormatyvumo sąvoką ir paaiškinti, kaip ji formuoja mūsų nuostatas.

Heteronormatyvumas yra sistema, kuri palaiko idėją, kad heteroseksualūs santykiai ir tradiciniai lyčių vaidmenys yra „norma“. Kitaip tariant, heteronormatyvumą palaiko tikėjimas, kad visi žmonės yra heteroseksualūs. „Heteronormatyvumas yra tai, dėl ko heteroseksualumas atrodo nuoseklus, natūralus ir privilegijuotas. Tai apima prielaidą, kad visi yra „natūraliai“ heteroseksualūs, ir kad heteroseksualumas yra idealas, pranašesnis už homoseksualumą ar biseksualumą.“²

Mokymų lektoriai/ės galėtų mokymų dalyviams/ėms parodyti žemiau pateiktą vaizdo įrašą, kuris trumpai paaiškina heteronormatyvumo reiškinį visuomenėje:

<https://www.lgbtqprimaryhub.com/heteronormativity-cisnormativity>

² EIGE European Institute for Gender Equality. *Glossary and Thesaurus*, https://eige.europa.eu/publications-resources/thesaurus/terms/1384?language_content_entity=en (peržiūrėta 2023.10.01)



Daugiau apie heteronormatyvumą Lietuvos akademinėje aplinkoje galima sužinoti šiame straipsnyje:

[https://www.researchgate.net/publication/370666724 Inclusive and Safe Environment for L
GBTI in Lithuanian Universities Reflecting Realities and Challenges](https://www.researchgate.net/publication/370666724_Inclusive_and_Safe_Environment_for_LGBTI_in_Lithuanian_Universities_Reflecting_Realities_and_Challenges)



Modulis 3 / LGBTIQ+ visuomenėje ir universitete

Šio modulio tikslas – supažindinti mokymų dalyvius/es su diskriminacijos dėl SOGISC universitete ir visuomenėje statistika, įvairiais tyrimų rezultatais ir atvejų studijomis. Šios žinios mokymų dalyviams/ėms suteiks supratimą apie socialinį, teisinį ir politinį LGBTIQ+ asmenų padėties kontekstą.

Laikas: 75 minutės

Priemonės ir metodai:

- „PowerPoint“ pristatymas
- Vaizdo klipai
- Atvira diskusija

Sesija 3.1 Nelygybės ir diskriminacijos SOGISC pagrindais suvokimas

Veikla 3.1.1 Nelygybės ir diskriminacijos SOGISC pagrindais statistika

Šios veiklos tikslas – supažindinti mokymų dalyvius/es su sociopolitiniu ir kultūriniu kontekstu, kuriame gyvena LGBTIQ+ asmenys. Ši dalis leis dalyviams/ėms suprasti iššūkius, su kuriais



susiduria LGBTQ+ asmenys, ir kodėl aktyvus diskriminacijos įvykių pastebėjimas ir reakcija yra būtini ir reikalingi akademinėje aplinkoje ir visuomenėje.

Mokymų lektoriai/ės turėtų trumpai pristatyti pagrindinę statistiką, tyrimų rezultatus apie diskriminaciją SOGISC pagrindais ir nelygybes, su kuriomis susiduria LGBTQ+ asmenys.

Turinys

Įvairi statistika ir tyrimų rezultatai pateikiami 5 priede. Mokymų lektoriai/ės gali remtis ir kita mokymams aktualia statistika bei tyrimų ataskaitomis.

Mokymų lektoriai/ės, pateikę LGBTQ+ žmonių situacijos apžvalgą, gali užduoti mokymų dalyviams/ėms papildomų klausimų ir pakviesti juos atvirai diskusijai. Klausimai diskusijai:

- Kaip homo/bi/transfobija veikia akademinę bendruomenę?
- Ar turime statistikos, duomenų apie LGBTQ+ žmonių situaciją akademinėje bendruomenėje?
- Kaip manote, kokia yra LGBTQ+ asmenų situacija akademinėje aplinkoje? Kaip yra užtikrinamos jų teisės ir lygios galimybės?

Veikla 3.1.2 „Pratimas Vaikščioti kito batais“

Šioje veikloje dalyviai/ės bus kviečiami pasitelkti metodą, vadinamą „vaikščioti kito batais“, kuris suteiks jiems/oms galimybę suprasti kasdienes problemas, su kuriomis LGBTQ+ asmenys susiduria savo aplinkoje. Frazė „vaikščioti kito batais“ dažniausiai vartojama, kai siekiama įsivaizduoti situaciją iš kito žmogaus perspektyvos.



Mokymų lektoriai/ės turėtų parodyti du vaizdo įrašus, kuriuose LGBTQ+ asmenys pasakoja apie tai, kaip jiems buvo sunku atsiskleisti, kaip jų nepriėmė šeimos nariai ir visuomenė.

Šis pratimas, tikimasi, padės giliau suvokti LGBTQ+ asmenų iššūkius kasdieniame gyvenime.

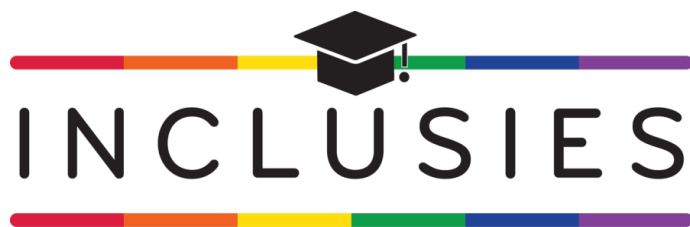
Turinys

Vaizdo įrašai, kuriuose LGBTQ+ žmonės kalba apie savo problemas, tapatybę, santykius su šeimos nariais ir kt.

- <https://www.youtube.com/watch?v=xyqcqSqC6XQ>
- <https://www.youtube.com/watch?v=wxHHstcyP4I>
- <https://www.youtube.com/watch?v=HbQZ7jAvgol>

Parodžius vaizdo įrašus, mokymų lektoriai/ės turėtų pakviesti dalyvius/es apmąstyti vaizdo įrašuose pateiktas istorijas ir padiskutuoti:

- Apie ką šie vaizdo įrašai;
- Kokius jausmus sukėlė vaizdo įrašai ir kokios mintys kilo;
- Su kokiomis problemomis susiduria LGBTQ+ asmenys;
- Ar vaizdo įrašė matytus asmenis palaikė bendraamžiai ir (arba) aplinkiniai suaugusieji;
- Kaip, dalyvių nuomone, lyčių stereotipai, homofobija, bifobija ir transfobija veikia LGBTQ+ jaunuolius;
- Kaip LGBTQ+ jaunimas jaučiasi tokioje visuomenėje?
- Ar homofobija, bifobija ir transfobija paliečia tik homoseksualius/es, biseksualius/es ir translyčius/es studentus/es;
- Kaip šie reiškiniai veikia cislytį, heteroseksualų jaunimą?



Mokymų lektoriai/ės turėtų pateikti šiuos klausimus mokymų dalyviams/ėms ir pakviesti juos/jas diskusijai. Dalyviai/ės gali dirbti mažose grupėse arba mokymų lektoriai/ės gali vesti atvirą diskusiją. Mokymų lektoriai/ės turėtų užfiksuoti ir užrašyti ant rašymo lentos dalyvių išsakytas mintis, atsakymus ir raktinius žodžius bei juos apibendrinti.

Pastaba: labai rekomenduojama į mokymus pakviesti LGBTQ+ asmenis, kad jie/jos galėtų pasidalyti savo istorijomis, pasakojimais ir patirtimis. Gyvas bendravimas ir pasakojimai visada praturtina mokymus ir leidžia dar geriau suprasti žmonių asmeninę patirtį.



Modulis 4 / Kaip reaguoti įvykus diskriminacijos įvykiui?

Šio modulio tikslai: 1) išmokti atpažinti diskriminacijos SOGISC pagrindais atvejus, tinkamai į juos reaguoti, ir efektyviai padėti nukentėjusiems asmenims nuo šių incidentų; 2) įgyti žinių apie įtraukių praktikų naudojimą akademinėje aplinkoje.

Laikas: 70 minučių

Priemonės:

- „PowerPoint“ pristatymas
- Vaizdo klipai
- Atvira diskusija
- Spalvoti rašikliai ir balti popieriaus lapai

Sesija 4.1 Kas yra aktyvus/i diskriminacijos įvykių stebėtojas/a

Prieš pradėdami šį modulį, mokymų lektoriai/ės turėtų paaiškinti mokymų dalyviams/ėms, kas yra aktyvus/i stebėtojas/a (angl. k. active bystander).



„Stebėtojas/a yra asmuo, kuris/i yra šalia ir ką nors pastebi, bet tiesiogiai įvykyje nedalyvauja, o aktyvus/i stebėtojas/a yra tas/a, kuris/i ne tik stebi situaciją, bet ir imasi veiksmų, kad situacija nepaaištrėtų ar ją sutrikdytų.³

„Būti aktyviu/e stebėtoju/a reiškia suvokti, kai kieno nors elgesys yra netinkamas ar grasinantis, ir nuspręsti jį sureaguoti. Jei nesijaučiate patogiai tai darydami tiesiogiai, paprašykite, kad kas nors jums padėtų, pavyzdžiui, draugas/ė ar įgaliotas asmuo. Tyrimai rodo, kad pašalinių asmenų įsikišimas gali būti veiksmingas būdas sustabdyti seksualinę prievartą prieš jai įvykstant, nes greta esantys asmenys atlieka pagrindinį vaidmenį užkertant kelią, atgrasant ir (arba) įsikišant, kai gali įvykti smurto aktas.⁴

Veikla 4.1.1 Aktyvių stebėtojų piešimas

Šio pratimo tikslas – paskatinti mokymų dalyvius/es susimąstyti, koks galėtų būti aktyvus/i stebėtojas/a ir kokių savybių bei įgūdžių jis/ji galėtų turėti.

Prieš pateikdamas patarimus, kaip būti LGBTIQ+ bendruomenės palaikytoju, rėmėju, ir aktyviu/e stebėtoju/a, mokymų lektoriai/ės su mokymų dalyviais/ėmis turėtų atlikti vieną veiklą. Mokymų lektoriai/ės turėtų suskirstyti mokymų dalyvius/es į mažas grupes (po 3-4 asmenis) ir paprašyti nupiešti aktyvų/ią stebėtoją bei užrašyti prie paveikslo:

- Kokias asmenines savybes turi turėti aktyvus/i stebėtojas/a?
- Kokių žinių turi turėti aktyvus/i stebėtojas/a?

³ Cambridge University. *Breaking the silence - preventing harassment and sexual misconduct*, <https://www.breakingthesilence.cam.ac.uk/prevention-support/be-active-bystander> (peržiūrėta 2023.10.01)

⁴ Cambridge University. *Breaking the silence - preventing harassment and sexual misconduct*, <https://www.breakingthesilence.cam.ac.uk/prevention-support/be-active-bystander> (peržiūrėta 2023.10.01)



- Kokius kitus įgūdžius turi turėti aktyvus/i stebėtojas/a?

Po užsiėmimo visos grupės turi pristatyti savo piešinį ir atsakymus į pateiktus klausimus. Aptariamas aktyvaus/ios stebėtojo/os savybės mokymų lektoriai/ės turėtų užrašyti ant rašymo lentos.

Po diskusijos mokymų lektoriai/ės taip pat turėtų pristatyti kliūtis, trukdančias asmenims aktyviai reaguoti įvykus diskriminacijai, ir aptarti šias kliūtis kartu su grupe, pavyzdžiui:

- Baimė dėl keršto: daugelis žmonių bijo, kad įsikišę patys gali tapti agresijos ar smurto aukomis.
- Suvoktos socialinės normos organizacijose gali normalizuoti homofobiją, palaikydamos stereotipus, diskriminaciją ir išankstinį nusistatymą prieš asmenis, kurie yra LGBTQ+. Greta esantys asmenys gali baimintis įsikišti, bijodami socialinio atsako.
- Žinių ir įgūdžių trūkumas: žmonės gali nežinoti, kaip saugiai ar veiksmingai įsikišti bei sustabdyti įvykį, arba jie gali nežinoti apie turimus išteklius.
- Stebėtojo efektas: tai reiškiny, kai asmenys rečiau įsikiša esant kitiems dalyviams, darant prielaidą, kad kažkas kitas imsis reikiamų veiksmų.

Sesija 4.2 Išmokime vartoti įvardžius

Veikla 4.2.1 Kaip vartoti įvardžius ir kodėl jie svarbūs?

Šios veiklos tikslas – supažindinti mokymų dalyvius/es su įvardžių vartojimu ir jų svarba kuriant įtraukią ir saugią aplinką LGBTQ+ asmenims akademinėje aplinkoje.

Vienas iš svarbiausių aspektų kuriant įtraukią ir saugią ugdymo aplinką yra įsiklausymas į tai,



kokius įvardžius pats asmuo vartoja. Vartojant įvardžius, kuriuos asmenys prašo vartoti kreipiantis į juos, galima sukurti pagarbią ir saugią aplinką visiems.

Taigi, šios veiklos metu mokymų lektoriai/ės turėtų parodyti kelis vaizdo įrašus apie tai, kodėl kreipiantis į žmones būtina vartoti teisingus įvardžius ir kokie tie įvardžiai galėtų būti.

Peržiūrėjus vaizdo įrašą, mokymų lektoriai/ės turėtų pakviesti dalyvius/es į atvirą diskusiją, kad jie garsiai apmąstytų apie tai, ką matė vaizdo įrašė.

Klausimai diskusijai:

- Kodėl šie įvardžiai svarbūs?
- Ar kas nors prašė į jus kreiptis tinkamu įvardžiu? Kaip reagavote?
- Ar kada nors girdėjote, kad būtų vartojamas neteisingas įvardis? Kokia tai buvo situacija?

Turinys

Vaizdo įrašai, paaiškinantys, kodėl įvardžiai yra svarbūs:

- <https://www.youtube.com/watch?v=9iKHjI5xAaA>
- <https://www.youtube.com/watch?v=J3Fh60GEB5E>
- https://www.youtube.com/watch?v=gXLFdYNEI_I

Sesija 4.3 Išmokime vartoti įtraukią kalbą

Veikla 4.3.1 Kaip vartoti įtraukią kalbą

Šios veiklos tikslas – supažindinti mokymų dalyvius, kas yra įtrauki kalba ir kaip ją galima vartoti kasdienėse situacijose.

Įtrauki kalba pripažįsta ir parodo pagarbą kūnų, lyčių ir santykių įvairovei. Žmonės skirtingai



išreiškia savo lytį ir seksualumą, taip pat žmonės gali turėti skirtingas biologines lyties savybes. Įtrauki kalba užtikrina, kad nepaliksime žmonių nuošalyje socialinių interakcijų metu. Trumpai, įtrauki kalba pripažįsta žmonių, su kuriais bendraujame ir dirbame, įvairovę.

Mokymų lektoriai/ės turėtų paaiškinti mokymų dalyviams/ėms, kaip vartoti įtraukią kalbą. Patartina pirmiau atlikti šį pratimą ir po jo pateikti daugiau įtraukios kalbos pavyzdžių. Mokymų lektoriai/ės turėtų: 1) suskirstyti mokymų dalyvius/e į kelias grupes (po 2-4 asmenis); 2) pateikti jiems netinkamos kalbos pavyzdžių; 3) paprašyti užpildyti lentelę su įtraukios kalbos pavyzdžiais. Lentelė pateikta 6 priede.

Turinys

Neįtraukios kalbos pavyzdžiai ir patarimai, kaip vartoti įtraukią kalbą, pateikti taip pat 6 priede.

Sesija 4.4 Atpažinkime įvairias netinkamo elgesio formas

Veikla 4.4.1 Mikroagresijos ir priekabiavimo rūšys

Šios veiklos tikslas – supažindinti mokymų dalyvius/es su įvairaus pobūdžio netinkamo elgesio, neapykantą kurstančios kalbos pavyzdžiais ir diskriminacijos formomis.

Šios veiklos metu mokymų lektoriai/ės turėtų pateikti netinkamo elgesio tipų aprašymus.

Turinys

Mikroagresijos – trumpas ir subtilus elgesys, tyčinis ar netyčinis, perduodantis priešiškas, menkinančias ar neigiamas žinutes apie dažniausiai stigmatizuojamas tapatybes. Šie veiksmai daro žalą, nes žemina asmens, prieš kurį jie nukreipti, tapatybę ir gali sustiprinti stereotipus.



Mikrojėeidimas

- „Tu neatrodai (nekalbi) kaip gėjus.“
- „Biseksualai godūs, siekia geriausio iš abiejų lyčių.“
- „Kaip tapai gėjumi?“
- „Kuri iš jūsų – vyras?“
- „Ar turiu nerimauti, kad tau patiksiu?“

Mikronuvertinimas

- „Tu pernelyg jautrus“
- „Tu tiesiog sutrikęs“, „Tai praeis“
- „Nesi tikras vyras“
- „Kodėl viską sau taip apsunkini?“
- „Kodėl turi tuo puikuotis?“
- „Aš ne homofobas, bet...“
- „Daryk ką nori, bet aš tam nepritariu“
- „Kaip gali būti *queer*, jei nesimylėjai su priešingos lyties asmeniu?“

Priekabiavimo formos:

- Kreipimasis buvusiu vardu
- Žodinis priekabiavimas
- Fizinis priekabiavimas
- Seksualinis priekabiavimas
- Internetinės patyčios
- Priekabiavimas grafičiais
- Priekabiavimas skleidžiant gandus



Priekabiavimas

yra bet koks aukos nepageidaujamas veiksmas ar elgesys, kuris gali būti susijęs su aukos seksualine orientacija, lyties tapatybe (raiška) ir (arba) įžeidžiančiu, žeminančiu ar bauginančiu elgesiu. Tai gali apimti ištartus ir parašytus žodžius, gestus, įvairių paveikslėlių ar kitos vizualinės medžiagos kūrimą, demonstravimą ar platinimą.

Neapykantos nusikaltimus

skatina neapykanta arba šališkumas tam tikrai žmonių grupei dėl lyties, lyties tapatybės, seksualinės orientacijos, etninės kilmės, religijos, amžiaus arba negalios. Neapykantos nusikaltimai taip pat vadinami šališkais (nepagrįstais) nusikaltimais.

Neapykantos kalba

reiškia viešą raišką, kuria skleidžiama, kurstoma, skatinama arba pateisinama neapykanta, diskriminacija ar priešiškus socialinėms mažumoms.⁵

Sesija 4.5 Išmokime, kaip tapti LGBTIQ+ bendruomenės rėmėjais/omis

Veikla 4.5.1 Dešimt patarimų, skatinantys palaikyti LGBTIQ+ bendruomenę ir aktyviai reaguoti į diskriminacijos įvykius

Šios veiklos tikslas – suteikti mokymų dalyviams/ėms įvairios praktinės informacijos, patarimų, rekomendacijų, kurios leis jiems/joms veikti kaip aktyviems/ioms stebėtojams/oms diskriminacijos SOGISC pagrindais metu, taip užkertant kelią tokiems įvykiams.

⁵ ILGA Europe. *Our glossary*. <https://www.ilga-europe.org/about-us/who-we-are/glossary/> (žiūrėta 2023.11.27)



Mokymų lektoriai/ės turėtų trumpai pristatyti dešimt patarimų ir rekomendacijų.

Turinys

10 patarimų, skatinantys palaikyti LGBTQ+ bendruomenę ir aktyviai reaguoti į diskriminacijos SOGISC pagrindais įvykius

1) Vartokite neutralią, neheteronormatyvią kalbą

Ne visi asmenys yra heteroseksualūs, ir tai nėra norma. Vartokite lyčių atžvilgiu neutralią, neheteronormatyvią ir įvairovę skatinančią kalbą. Venkite vartoti tokius žodžius kaip „žmona“ ar „vyras“, kurie indikuoja, kad visi santykiai yra heteroseksualūs, nes tai eliminuoja neheteroseksualius žmones ir nuvertina jų santykius. Žodžiai ir frazės, pavyzdžiui, „partneris“, „tėvai“ ir „santykiai“, yra LGBTQ+ įtraukiančios kalbos pavyzdžiai.

2) Vartokite teisingus įvardžius

Geras pavyzdys gali būti galinga priemonė kuriant įtraukią ir saugią aplinką. Jei kas nors jūsų paprašys kreiptis į juos/jas pasirinktais įvardžiais, nedvejodami padarykite tai. Jei nesate tikri, kokius įvardžius vartoti į ką nors kreipiantis, galite mandagiai jų pasiteirauti arba vartoti neutralią kalbą.

3) Padėkite išvengti LGBTQ+ žmonių tapatybės atskleidimo be jų sutikimo

Nemanykite, kad kiekvienas žmogus, kuris atsiskleidžia vienoje aplinkoje, yra atviras ir kitoje – žmonės turi teisę atskleisti savo seksualinę orientaciją ar lyties tapatybę savo laiku ir sau tinkamomis aplinkybėmis. Neatskleiskite LGBTQ+ asmenų tapatybės be jų sutikimo. Baimindamiesi būti atstumti ir diskriminuojami, kai kurie LGBTQ+ žmonės bijo atskleisti savo tapatybę. Nedera versti žmones ją atskleisti ir kalbėti apie lyties tapatybę ir seksualinę orientaciją. Svarbu leisti žmonėms dalytis savo istorija jiems tinkančiomis aplinkybėmis. Jei matote, kad



kažkas bando atskleisti asmens seksualinę orientaciją ar lyties tapatybę be jų sutikimo, sustabdykite tai ir paaiškinkite, kodėl tai yra netinkamas elgesys.

4) Priimkite atsiskleidusį žmogų

Į atsiskleidimo procesą reikėtų reaguoti supratimu, atvirumu, aktyviu išklausymu, priėmimu, palaikymu ir, žinoma, konfidencialumu. Draugai/ės, studentai/ės, kolegos/ės, kurie/ios atviravo apie savo seksualinę orientaciją ar lyties tapatybę, turi jausti jūsų pasitikėjimą ir palaikymą – jie/jos turi žinoti, kad bus priimti. Turėtumėte vengti skatinti nepasitikėjimą savimi. Jei žmogus jaučia abejones ar neigiamas emocijas, galite pasiūlyti jam/joms kreiptis į specialistus/es, kurie/ios galėtų padėti. Jei nesate tikri, ką daryti toliau, tiesiog paklauskite žmogaus, kokios paramos ir pagalbos jiems/oms šiuo metu reikėtų. Venkite išsakyti tokias replikas kaip: „Aš nesistebiu“ arba „Cha! Aš visada tai žinojau“. Tokie teiginiai žemina kitą žmogų ir verčia manyti, kad neįvertinate jų.

5) Pabandykite paaiškinti, kodėl homofobiški komentarai yra netinkami

Jei girdite homofobinius, transfobinius, bifobiškus, interfobiškus ir seksistinius komentarus, nedvejodami įsikiškite. Pertraukite kalbantį asmenį, atitraukite dėmesį ir pakeiskite situaciją. Galite vartoti tokias frazes kaip „Man tai nejuokinga“, „Tai netinkama“ arba „Tai juos/jas įžeidžia“. Mandagiai paaiškinkite, kodėl tokie komentarai laikomi netinkamais, homo(trans)fobiškais ir žeminančiais šios bendruomenės narius. Jei esate drovu/i, kad įsikištumėte pats/i, arba nesijaučiate saugiai, paprašykite tai padaryti kito asmens.

6) Kovokite su mikroagresija

Kartu su netolerancija aiškiai išreikštai diskriminacijai ar neapykantą kurstančiai kalbai, nelikite abejingi ir mikroagresijai, nukreiptai į LGBTQ+ žmones. Mikroagresijos yra „trumpas ir subtilus elgesys, tyčinis ar netyčinis, perduodantis priešišką, menkinančią ar neigiamą žinutes apie dažniausiai stigmatizuojamas tapatybes. Šie veiksmai daro žalą, nes žemina asmenų, prieš



kuriuos/ias jie yra nukreipti, tapatybę ir gali sustiprinti stereotipus.“ Mikroagresijos pavyzdžiai: ne baltaodžiui žmogui sakoma, kad jis „gerai kalba angliškai“ arba kažkas sako, kad kažkas yra „gėjiškas“, o tai reiškia, kad jis mano, kad kažkas yra blogas.⁶

7) Praneškite apie diskriminacijos SOGISC pagrindais įvykius

Jei pastebėjote homofobinių ir transfobinių patyčių arba diskriminacijos SOGISC pagrindais atvejus, pirmiausia pabandykite padėti aukai. Po įvykio nedelsdami praneškite apie tai atitinkamoms institucijoms ir priminkite, kad išpuolio motyvas buvo homo-/bi-/trans-/inter-fobija. Tokių incidentų fiksavimas būtinas oficialiai statistikai – tai ne tik padės aukai, bet ir leis geriau suvokti esamą situaciją universitetuose. Jei situacija per daug pavojinga, pasistenkite surasti netoliese esančią pagalbą.

8) Nutraukite netinkamą elgesį

Jei matote, kad situacija labai komplikuojasi, pamėginkite sustabdyti netinkamą elgesį nukreipdami dėmesį – pakeiskite temą ir nuveskite įvykio auką į kitą vietą.

9) Užtikrinkite savo saugumą

Kiekviena diskriminacinė, homofobinė situacija yra skirtinga, todėl pirmiausia turite pasirūpinti savo saugumu. Prieš imdamiesi veiksmų, turite įvertinti situacijos sudėtingumą ir nuspręsti, ar per tą akimirką galite tapti aktyviais/iomis stebėtojais/omis, ar saugu aktyviai reaguoti tam tikro įvykio metu. Jeigu ne, turėtumėte kreiptis pagalbos iš išorės arba suteikti paramą ir pagalbą aukai po diskriminacijos įvykio.

10) Palaikykite įtraukią aplinką

Skatinkite ir palaikykite tuos žmones, kurie stengiasi sukurti saugią ir įtraukią aplinką visiems. Jei pastebėjote, kad kas nors bando organizuoti mokymus LGBTIQ+ tema ir socialinius renginius arba

⁶ UC Davis. *LGBTQIA Resource Center Glossary*, <https://lgbtqia.ucdavis.edu/educated/glossary> (žiūrėta 2023.10.10)



stengiasi universiteto aplinką padaryti draugiškesne LGBTIQ+ asmenims, padėkite jiems/joms ir palaikykite kaip galite. Tik komandinis darbas leis pasiekti teigiamų pokyčių ir sukurti saugią ir įtraukią aplinką.

Mokymų lektoriai/ės galėtų apibendrinti visus patarimus, parodydami šį vaizdo įrašą, kaip tapti aktyviais/omis stebėtojais/omis: <https://youtu.be/t21vwD5eHJc>

Po vaizdo įrašo peržiūros mokymų lektoriai/ės turėtų pabrėžti penkis punktus, kurie yra svarbūs veikiant kaip aktyviems/ioms stebėtojams/oms **“PENKI D”**: **1) darymas (tiesioginiai veiksmai), 2) dėmesio nukreipimas, 3) delsimas, 4) delegavimas, 5) dokumentavimas.**

Paiškinimas:

1) Darymas (tiesioginiai veiksmai)

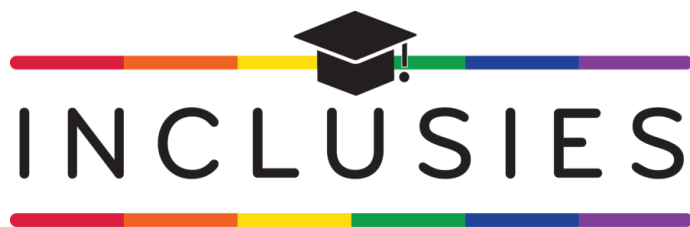
Aiškiai įvardykite netinkamą elgesį, liepkite asmeniui sustoti arba paklauskite aukos, ar jam/jai viskas gerai, kokios pagalbos reikėtų. Nebloginkite situacijos – išlikite ramūs/ios ir mandagūs/ios įvykio metu.

2) Dėmesio nukreipimas

Netinkamo elgesio metu pertraukite ar pradėkite naują pokalbį su asmeniu, kuris netinkamai elgiasi, kad potenciali auka pasitrauktų arba įsikištų kiti asmenys. Arba sugalvokite, kaip ištraukti auką iš situacijos – pasakykite jam/jai, kad reikia paskambinti kam nors arba pasikalbėti privačiai; sukurkite bet kokią pasiteisinimą, kad auka atsidurtų saugioje vietoje.

3) Delsimas

Jei situacija yra per daug pavojinga, kad būtų galima įsikišti (pavyzdžiui, gresia smurtas), ieškokite pagalbos išorinėje aplinkoje. Pasibaigus situacijai, paklauskite aukos, kokios pagalbos reikėtų.



4) Delegavimas

Jei drovitės kalbėti arba nesijaučiate saugiai, pakvieskite kitą asmenį, galintį įsikišti į incidentą, ir padėti aukai.⁷

5) Dokumentavimas

Praneškite apie diskriminacijos įvykį universiteto padalinio vadovui ar asmeniui, atsakingam už lygias galimybes ir nagrinėjančiam skundus dėl netinkamo elgesio ir diskriminacinių incidentų.

⁷ Cambridge University. *Being an active bystander*, <https://hr.medschl.cam.ac.uk/a-great-place-to-work/respect-at-work/being-an-active-bystander/> (žiūrėta 2023.11.27).



Modulis 5 / Praktinė veikla

Šio modulio tikslas – mokymų metu įgytas naujas žinias pritaikyti praktiškai ir gilinti aktyviems/ioms diskriminacijos įvykių stebėtojams/oms reikalingus įgūdžius.

Laikas: 65 minutės

Priemonės:

- „PowerPoint“ pristatymas
- Užrašų lapai ir rašikliai
- Spausdinti lapai
- Darbas grupėse
- Atvira diskusija

Pirmas pratimas

Mokymų lektoriai/ės turėtų suskirstyti dalyvius/es į grupes po 2-3 asmenis ir paaiškinti užduotį. Pratimas – kiekvienai grupei pateikiami kasdieniai pavyzdžiai, apibūdinantys diskriminacijos, neapykantos kalbos, mikroagresijos ar netinkamos kalbos situacijas. Mokymų dalyviai/ės kiekvienoje grupėje turėtų aptarti, kaip tokiose situacijose galėtų pasiteisinti aktyvus diskriminacinių įvykių stebėjimas (laikas diskusijai 20 min.). Kitaip tariant, dalyviai/ės turėtų aptarti, kaip aktyvūs greta esantys asmenys, tiesiogiai nedalyvaujantys/čios diskriminacijos incidente, gali padėti diskriminacijos įvykio aukoms. Mokymų dalyviai/ės turi įsivaizduoti, kad yra



tų pateiktų situacijų dalyviai/ės, ir pasiūlyti, kokios reakcijos ir veiksmai būtų tinkami aktyviems/ioms stebėtojams/oms. Dalyviams/ėms aptarus situacijas grupėse, mokymų lektoriai/ės turėtų paprašyti kiekvienos grupės pristatyti tris atvejų analizes ir galimus aktyvių stebėtojų veiksmus. Po kiekvieno pristatymo kiti/os dalyviai/ės turėtų pateikti savo mintis ir pasiūlymus.

Mokymų lektoriai/ės taip pat galėtų užduoti keletą papildomų klausimų mokymų dalyviams/ėms, kad jie/jos galėtų geriau pasiruošti pratimui.

Klausimų pavyzdžiai:

- Ar tai netinkamo elgesio (neapykantos kurstymo) pavyzdys? Kodėl?
- Kaip reaguotumėte kaip įvykio liudininkas/ė (studentas/ė, dėstytojas/a, kolega/ė)?
- Kaip asmuo privertė jaustis nukentėjusįjį/ąją?
- Ar manote, kad ši situacija yra diskriminacija? Kodėl? Kokia tai buvo diskriminacijos forma?
- Kaip, sužinoję apie tokį incidentą, reaguotumėte kaip institucijos, departamento vadovas/ė?

Šio pratimo metu mokymų lektoriai/ės turėtų užrašyti visas mokymų dalyvių pasiūlytas aktyvios diskriminacijos incidentų stebėsenos veiksmus ir strategijas. Modulio pabaigoje lektoriai/ės turėtų pristatyti ir pabrėžti mokymo dalyviams/ėms pagrindinius scenarijus ir pavyzdžius, kurie būtų tinkami veikiant kaip aktyviems/ioms stebėtojams/oms diskriminacijos metu.

Antras pratimas

Šiose pratybose bus naudojamas scenarijais grindžiamo mokymosi formatas (angl. I. scenario-based learning format). Mokymų lektoriai/ės turėtų paprašyti savanorių dalyvių suvaidinti keletą situacijų, aprašytų 7 priede „Atvejų analizė“. Šiose vaidybinėse situacijose taip pat turėtų būti



pristatytas aktyvių stebėtojų vaidmuo. Po vaidmenų žaidimo visi dalyviai turėtų aptarti, kaip šiuo atveju reagavo incidento auka, kaip reagavo aktyvus stebėtojas ir kokios aktyvaus stebėtojo strategijos ir veiksmai buvo tinkami, o kokie - ne. Šį pratimą taip pat galima atlikti mažesnėse grupėse (tai priklauso nuo dalyvių skaičiaus).

* Šiai užduočiai pasitelkite „protų šturmo“ ir atvejo analizės metodus. „Protų šturmas“ yra patogus įrankis tais atvejais, kai reikia greitai generuoti idėjas arba kai grupei reikia išanalizuoti svarbias problemas ir siūlyti naujas idėjas. Mokymų lektoriai/ės turėtų paprašyti mokymų dalyvių pateikti kuo daugiau idėjų konkrečiu klausimu (tema) ir taip paskatinti aktyvų visos grupės įsitraukimą. Atvejų analizė – tai ilgos arba trumpos istorijos apie žmones ar įvykius, iliustruojančios konkrečią problemą. Šiose istorijose pateikiami tikri arba hipotetiniai pavyzdžiai, leidžiantys mokymų dalyviams/ėms išnagrinėti sudėtingą situaciją ir pasiūlyti galimus sprendimus.

Turinys

Atvejų pavyzdžiai pateikti 7 priede.



Klausimai ir atsakymai

Šio modulio tikslas – aptarti mokymų metu nagrinėtas temas ir pagrindines mokymų metu išmoktas žinias.

Laikas: 60 minučių

Priemonės:

- „PowerPoint“ pristatymas
- Rašymo lenta
- Atvira diskusija

Šiame modulyje mokymų lektoriai/ės turėtų trumpai apibendrinti mokymų tikslą, nagrinėtas temas bei pakviesti dalyvius:

- Užduoti papildomus klausimus;
- Aptarti, kokių papildomų šios ar panašios temos mokymų reikia;
- Kaip paskatinti daugiau žmonių dalyvauti tokiuose mokymuose;
- Ir paklausti mokymų dalyvių, kokią svarbiausią naudą (rezultatą) jie gavo mokymų metu. Dalyviai/ės turėtų vienu ar dviem žodžiais apibūdinti pagrindinę įgytą vertę mokymų metu.



✱ Šiai veiklai naudokite metodą „rašymas lentoje“. Šis metodas leidžia surinktas idėjas užrašyti lentoje, taip užfiksuojant pagrindines idėjas ir atsakymus, kurie matomi visiems/oms mokymų dalyviams/ėms.

Mokymų lektoriai/ės turėtų trumpai pristatyti mokymų pradžioje išsakytus dalyvių lūkesčius mokymams, ir taip pat trumpai pristatyti raktinius žodžius, kuriuos mokymų dalyviai išsakė, apibrėždami pagrindinę mokymų vertę. Mokymų lektoriai/ės turėtų palyginti raktažodžius, išsakytas mokymų pradžioje ir pabaigoje.

✱ Patarimas lektoriams/ėms: Rekomenduojama sukurti socialines grupes (pvz., „Facebook“ grupę), kuriose mokymų dalyviai/ės galėtų dalytis klausimais, problemomis ir įžvalgomis ir taip toliau tobulinti savo žinias ir įgūdžius po mokymų. Taip mokymų dalyviams/ėms bus teikiama nuolatinė parama, taikant naujas žinias realiose situacijose.



Priedas 1. Registracijos forma

Registracijos forma

„INCLUSIES“ mokymų tikslas – išmokti aktyviai reaguoti diskriminacijos įvykio metu ir įgyti žinių apie saugios, įtraukios ir palaikančios darbo, mokymo, tyrimų ir studijų aplinkos kūrimą LGBTQ+ asmenims.

Mokymų vieta: _____

Mokymų data ir laikas: _____

Prašome užpildyti formą nurodant savo kontaktinius duomenis

- 1) Vardas ir pavardė
- 2) Institucija
- 3) El. pašto adresas

Prašome papasakoti apie savo lūkesčius mokymams

- 1) Papasakokite apie savo pasirinkimą dalyvauti šiuose mokymuose. Kodėl norėtumėte dalyvauti?
- 2) Nurodykite, kokių lūkesčių turite šiems mokymams.



Priedas 2. Dalyvių sąrašo forma

„INCLUSIES. Įtraukūs universitetai, vedantys į įtraukią visuomenę“ mokymai

Dalyvių sąrašo forma

Mokymų data:

Vieta:

Projekto partneris:

.....

Nr.	Vardas, pavardė	Institucija	El. pašto adresas	Parašas



INCLUSIES





Priedas 3. Vertinimo forma

INCLUSIES mokymų vertinimo forma

Dėkojame už dalyvavimą „INCLUSIES“ mokymuose. Tikimės, kad įgijote naujų žinių, kurias galėsite pritaikyti praktikoje. Maloniai prašome įvertinti mokymus, kad galėtume tobulėti. Tai užtruks tik kelias minutes. Viskas, ką Jums reikia padaryti, tai užpildyti šią trumpą anketą.

1. Kuriai iš šių tikslinių grupių priklausote?
 - Universiteto studentas/ė (bakalauro, magistro ar doktorantūros studijos)
 - Universiteto darbuotojas/ė (dėstytojas, administracijos, mokslo personalas)
 - Asmuo, nepriklausantis universiteto bendruomenei (pvz., NVO atstovai/ės ir pan.).
 - Kita
2. Kaip įvertintumėte mokymus? (Nuo 1 iki 5, 1 – labai blogai, 5 – labai gerai).
3. Nurodykite, kaip būtų galima patobulinti mokymus (atviras klausimas).
4. Kaip įvertintumėte 1 modulį *Apie INCLUSIES projektą ir mokymus*? (Nuo 1 iki 5, 1 – labai blogai, 5 – labai gerai).
5. Nurodykite, kaip būtų galima patobulinti 1 modulį *Apie INCLUSIES projektą ir mokymus*? (atviras klausimas).
6. Kaip įvertintumėte 2 modulį *Ką reiškia būti LGBTIQ+?* (Nuo 1 iki 5, 1 – labai blogai, 5 – labai gerai).
7. Nurodykite, kaip būtų galima patobulinti 2 modulį *Ką reiškia būti LGBTIQ+?* (atviras klausimas).



8. Kaip įvertintumėte 3 modulį *LGBTIQ+ visuomenėje ir universitete*? (Nuo 1 iki 5, 1 – labai blogai, 5 – labai gerai).
9. Nurodykite, kaip būtų galima patobulinti 3 modulį *LGBTIQ+ visuomenėje ir universitete* (atviras klausimas).
10. Kaip įvertintumėte 4 modulį *Kaip reaguoti įvykus diskriminacijos įvykiui*? (Nuo 1 iki 5, 1 – labai blogai, 5 – labai gerai).
11. Nurodykite, kaip būtų galima patobulinti 4 modulį *Kaip reaguoti įvykus diskriminacijos įvykiui*? (atviras klausimas).
12. Kaip įvertintumėte 5 modulį *Praktinė veikla*? (Nuo 1 iki 5, 1 – labai blogai, 5 – labai gerai).
13. Nurodykite, kaip būtų galima patobulinti 5 modulį *Praktinė veikla* (atviras klausimas).
14. Kaip įvertintumėte mokymų turinį? (Nuo 1 iki 5, 1 – labai blogai, 5 – labai gerai).
15. Ar mokymų turinys apėmė naujausias žinias nagrinėjamoje srityje? (Nuo 1 iki 5, 1 – labai senos žinios, 5 – naujausios žinios).
16. Kaip įvertintumėte mokymų trukmę? (Nuo 1 iki 5, 1 – labai blogai, 5 – labai gerai).
17. Kaip įvertintumėte mokymų lektorius/es? (Nuo 1 iki 5, 1 – labai blogai, 5 – labai gerai).
18. Nurodykite, kaip būtų galima pagerinti mokymų lektorių darbą (atviras klausimas).
19. Kaip vertinate mokymų organizavimą? (Nuo 1 iki 5).
20. Nurodykite, kaip būtų galima pagerinti mokymų organizavimą (atviras klausimas).
21. Kaip vertinate praktinę veiklas, užduotis mokymų metu? (Nuo 1 iki 5).
22. Kaip manote, kokia yra didžiausia šių mokymų vertė ar nauda Jums? (atviras klausimas).
23. Pasirinkite skaičių, kuris geriausiai apibūdina Jūsų atsakymą: Sužinojau daugiau apie LGBTIQ+ terminologiją (1 – visiškai nesutinku, 2 – nesutinku, 3 – nei sutinku, nei nesutinku, 4 – sutinku, 5 – visiškai sutinku).



24. Pasirinkite skaičių, kuris geriausiai apibūdina jūsų atsakymą: Daugiau sužinojau apie problemas, su kuriomis susiduria LGBTIQ+ žmonės (1 – visiškai nesutinku, 2 – nesutinku, 3 – nei sutinku, nei nesutinku, 4 – sutinku, 5 – visiškai sutinku).
25. Pasirinkite skaičių, kuris geriausiai apibūdina Jūsų atsakymą: Sužinojau daugiau apie diskriminaciją ir nelygybę dėl seksualinės orientacijos, lyties tapatybės ir lyties požymių (1 – visiškai nesutinku, 2 – nesutinku, 3 – nei sutinku, nei nesutinku, 4 – sutinku, 5 – visiškai sutinku).
26. Pasirinkite skaičių, kuris geriausiai apibūdina jūsų atsakymą: Sužinojau daugiau apie įtraukią kalbą (1 – visiškai nesutinku, 2 – nesutinku, 3 – nei sutinku, nei nesutinku, 4 – sutinku, 5 – visiškai sutinku).
27. Pasirinkite skaičių, kuris geriausiai apibūdina jūsų atsakymą: Sužinojau daugiau apie tai, kaip tapti aktyviais/iomis stebėtojais/omis diskriminacijos incidentų metu (1 – visiškai nesutinku, 2 – nesutinku, 3 – nei sutinku, nei nesutinku, 4 – sutinku, 5 – visiškai sutinku).
28. Pasirinkite skaičių, kuris geriausiai apibūdina jūsų atsakymą: Mokymų metu jaučiausi įsitraukęs/usi į mokymų veiklas (1 – visiškai nesutinku, 2 – nesutinku, 3 – nei sutinku, nei nesutinku, 4 – sutinku, 5 – visiškai sutinku).
29. Pasirinkite skaičių, kuris geriausiai apibūdina Jūsų atsakymą: Mokymų metu įgytas žinias galėsiu pritaikyti kasdienėje mokymosi (darbo) aplinkoje (1 – visiškai nesutinku, 2 – nesutinku, 3 – nei sutinku, nei nesutinku, 4 – sutinku, 5 – visiškai sutinku).
30. Pasirinkite skaičių, kuris geriausiai apibūdina Jūsų atsakymą: Man buvo suteiktos aiškos instrukcijos, kaip pasiekti mokymų medžiagą internete (1 – visiškai nesutinku, 2 – nesutinku, 3 – nei sutinku, nei nesutinku, 4 – sutinku, 5 – visiškai sutinku).

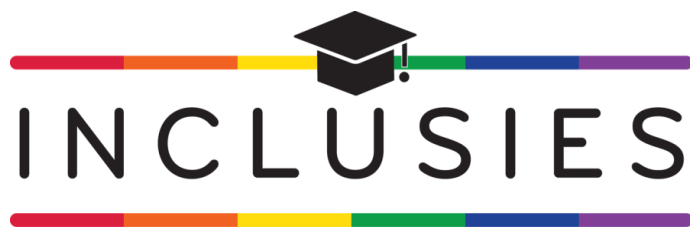
Priedas 4. Terminų dėlionė



Šis žodynas parengtas naudojant šiuos šaltinius:

- ILGA Europe. *Glossary I*, <https://www.ilga-europe.org/about-us/who-we-are/glossary/> (žiūrėta 2023.10.01);
- ILGA Europe. *Glossary II*, https://ilga-europe.org/sites/default/files/ilga-europe_glossary_final_170714_www.pdf (žiūrėta 2023.10.01);
- American Psychiatric Association. *The 'Q' in LGBTQ: Queer/Questioning*, <https://www.psychiatry.org/news-room/apa-blogs/the-q-in-lgbtq-queer-questioning> (žiūrėta 2023.10.01);
- EIGE European Institute for Gender Equality. *Glossary and Thesaurus*, https://eige.europa.eu/publications-resources/thesaurus/terms/1384?language_content_entity=lt (žiūrėta 2023.10.01).
- <https://lgbtresourcecenter.uccs.edu/resources/coming-out> (accessed 29.05.2024).
- <https://www.lgbtqandall.com/what-is-outing-and-why-is-it-harmful/> (accessed 29.05.2024).

Terminas	Apibrėžimas
Aseksualus asmuo	Tai tapatybės spektras, apibūdinantis žmones, kurie nejaučia jokios arba jaučia tik labai nedidelę seksualinę trauką.
Atsiskleidimas	seksualinės orientacijos ir (arba) translytiškumo atsiskleidimas.
LGBTQ+ bendruomenės sąjungininkas (angl. k. ally)	„Terminas, vartojamas apibūdinti žmogų, kuris aktyviai palaiko LGBTQ+ žmones. Jis apima heteroseksualius ir cislyčius sąjungininkus, taip pat LGBTQ bendruomenės narius, kurie palaiko vienas kitą (pvz., lesbietę,

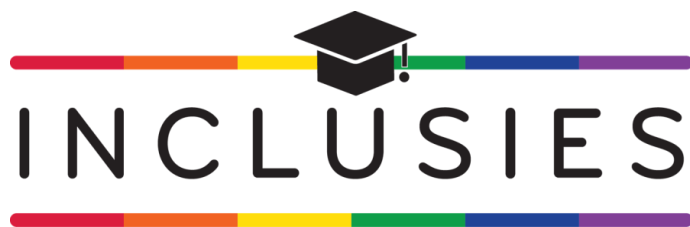


	kuri yra biseksualių asmenų sąjungininkė) ⁸ .
Bifobija	yra baimė, nepagrįstas pyktis, netolerancija ir (ar) neapykanta biseksualumui ir biseksualiems žmonėms.
Biseksualus asmuo	tai vyras ar moteris, kuris/i jaučia seksualinę ir (ar) emocinę trauką tiek vyrams, tiek moterims.
Cislytis asmuo (angl. cisgender person)	yra asmuo, kurio lytinę tapatybę sudarantys dedamieji aspektai (t. y. biologinė lytis, lyties raiška ir savęs priskyrimas vienai ar kitai lyčiai) dera tarpusavyje ir atitinka su tam tikra lytimi susijusius visuomenės lūkesčius (pavyzdžiui, vyrams būdinga išvaizda).
Homoseksualus asmuo	yra asmuo, kurį seksualiai ir (arba) emociškai traukia tos pačios lyties žmonės.
Socialinė lytis	reiškia socialinį konstruktą, kuris individams kelia kultūrinius ir socialinius lūkesčius pagal jiems priskirtą lytį.
Lyties raiška (angl. k. gender expression)	yra ženklų ir simbolių visuma, apimanti individualias lyties tapatybės raiškos priemones bei aplinkinių sugebėjimą šiuos ženklus ir simbolius atpažinti. Kiekvieno asmens lyties raiška yra itin individuali bei glaudžiai susijusi su šio asmens lyties tapatybe. Kita vertus, dviejų tą pačią lyties tapatybę turinčių asmenų lyties raiška gali būti itin skirtinga. Dėl savo individualumo lyties raiška ir su ja susiję simboliai bei ženklai neturėtų būti ribojami dvinarių „moteriškumo“ ir „vyriškumo“ kategorijų.

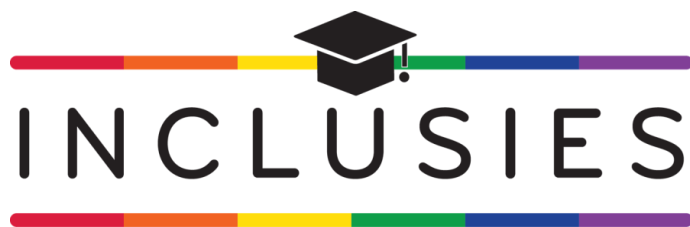
⁸ Human Rights Campaign. *Glossary of terms*, <https://www.hrc.org/resources/glossary-of-terms> (žiūrėta 2023.11.23)



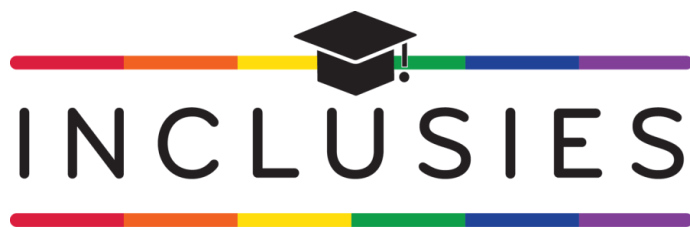
Lyties tapatybė (angl. k. gender identity)	apibūdina unikalų kiekvieno asmens lyties pajautimą bei su tuo susijusį savęs (ne)priskyrimą konkrečiai lyčiai. Lyties tapatybė formuojasi bei kinta biologinės lyties, socialinės lyties ir lyties raiškos patirčių pagrindu. Lyties tapatybės pajautimas tam tikrais atvejais turi įtakos asmens santykiui su savo kūnu bei fizine išvaizda. Dėl šios priežasties gali būti atliekamos tam tikros fizinės išvaizdos koregavimo procedūros, potencialiai apimančios ir medicininės bei chirurginės procedūras (pavyzdžiui, translyčiam asmeniui atliekama operacija).
Priekabiavimas	yra bet koks veiksmas ar elgesys, kuris yra nepageidaujamas (įžeidžiantis, žeminantis ir (arba) bauginantis) aukos atžvilgiu. LGBTIQ+ žmonių atžvilgiu toks elgesys gali būti susijęs su aukos seksualine orientacija, lyties tapatybe ar lyties požymiais. Tai gali apimti žodžius, gestus, paveikslėlių ar kitos vizualinės medžiagos kūrimą, demonstravimą ar platinimą. Tai gali vykti vieną kartą arba reguliariai. Priekabiavimas prieš LGBTIQ+ žmones gali apimti grasinimus, gąsdinimus, žodinį smurtą, nepageidaujamas pastabas apie seksualinę orientaciją ir (arba) lyties tapatybę.
Neapykantos nusikaltimai	yra nusikalstamos veikos, kurios padaromos dėl neapykantos ar išankstinio nusistatymo prieš tam tikras žmonių grupes. Kad nusikaltimas būtų laikomas neapykantos nusikaltimu, jis turi atitikti du kriterijus: pirma, incidentas turi būti laikomas nusikaltimu pagal baudžiamąją teisę; antra, incidentas turi būti pagrįstas neapykanta. Neapykantos incidentas yra bet koks incidentas, kuris grindžiamas



	kažkieno išankstiniu nusistatymu dėl asmens rasės, religijos, seksualinės orientacijos, lyties tapatybės, negalios ar kitų pagrindų. Ne visi neapykantos atvejai prilyginami nusikalstamoms veikoms, tačiau ne mažiau svarbu, kad apie juos būtų pranešta policijai. Neapykantos nusikaltimų rūšys: fizinis užpuolimas; žodinis priekabiavimas, įskaitant grasinimus ir pravardžiavimą; neapykantos kurstymas.
Neapykantos kalba	reiškia viešą raišką, kuria skleidžiama, kurstoma, skatinama arba pateisinama neapykanta, diskriminacija ar priešiškus mažumoms.
Heteronormatyvumas	kyla iš prielaidos, kad visi žmonės yra heteroseksualūs, ir kad heteroseksualumas yra už homoseksualumą ar biseksualumą viršesnis idealas. Šis terminas nusako visa tai, kas skatina heteroseksualumą laikyti savaime suprantamu, natūraliu ir privilegijuotu.
Homofobija	yra baimė, išankstinis nusistatymas, netolerancija ir (ar) neapykanta homoseksualumui ir homoseksualiems asmenims.
Interlyčiai asmenys	yra gimę su chromosominėmis, hormoninėmis ar genitalinėmis charakteristikomis, pagal seksualinę ar reprodukcinę anatomiją neatitinkančiomis standartinių „vyro“ ar „moters“ kategorijų. Šis terminas pakeitė sąvoką „hermafroditas“, kuri buvo plačiai vartojama praktikuojančių medikų XVIII-ame ir XIX-ame amžiuose. Interlytiškumas gali pasireikšti įvairiomis formomis ir būdais. Gydytojai dažnai pataria tėvams atlikti chirurgines ir kitas medicinines intervencijas



	interlyčiams naujagimiams ir vaikams, kad jų kūnas atitiktų „vyriškas“ ar „moteriškas“ savybes. Daugeliu atvejų tokios intervencijos nėra medicininiu požiūriu būtinos ir gali turėti labai neigiamų pasekmių interlyčiams vaikams.
Gėjus	yra vyras, kuris jaučia seksualinę ir (ar) emocinę trauką vyrams. Užsienio šalyse šis terminas kartais vartojamas įvardijant tiek homoseksualius vyrus, tiek moteris. Tačiau šio termino vartojimas moterų atžvilgiu yra kontraversiškas LGBTIQ+ bendruomenės atstovų tarpe, tad gėjumi reikėtų vadinti tik homoseksualų vyrą.
Lesbietė	yra moteris, kuri jaučia seksualinę ir (ar) emocinę trauką moterims.
Nebinarinės lyties	reiškia lyties tapatybę, kuri nėra vyriška ar moteriška.
Panoseksualus asmuo	jaučia seksualinę ir (ar) emocinę trauką visų seksualinių orientacijų ir lytinių tapatybių žmonėms.
„Queer“	tai akademinis terminas, kuriuo įvardijami asmenys, kurie nėra heteroseksualūs ir cislyčiai. Šis terminas gali būti naudojamas žmonių tapatybei įvardyti, tuo pat metu kvestionuojant heteronormatyvumą ir lyčių binariškumą. Praeityje šis žodis reiškė keistumą, iškrypimą, kitoniškumą, tad iki šiol turi neigiamų konotacijų. Vis dėlto, kai kurie LGBTIQ+ bendruomenės atstovai šį terminą vartoja su pasididžiavimu.
Kvestionuojantis (angl. k. questioning)	terminas, nusakantis asmenis, kurie apmąsto savo seksualinę orientaciją ir (arba) lyties



	tapatybę kvestionuojant numatytąją heteroseksualumo prezumpciją visuomenėje.
Biologinė lytis	apibūdina biologinių charakteristikų visumą, susijusių su pirminiais ir antriniais lyties požymiais, genų rinkiniu ir hormonų poveikiu asmens organizmui. Teisinė asmens lytis yra nustatoma gimimo metu ir dažniausiai remiasi pirminiais biologinės lyties požymiais. Tradicinis visuomenės požiūris į biologinę lytį grindžiamas prielaida, esą egzistuoja dvi konkrečiai apibrėžtos ir viena nuo kitos nepriklausomos lyties kategorijos, būtent – biologinės moterys ir biologiniai vyrai. Kita vertus, biologinė lytis tėra vienas iš keleto su asmens lyties tapatybe susijusių dedamųjų aspektų.
Lyties požymiai (angl. k. sex characteristics)	yra biologinių charakteristikų visuma, įskaitant pirmines lytines savybes (esančias gimimo metu), antrines lytines savybes, kurios pasireiškia brendimo metu, ir dažnai tretines lytines savybes, kurios dažniausiai išmokstamos.
Seksualinė orientacija	nuolatinis emocinis, romantinis, seksualinis ar jausminis potraukis kitiems asmenims. Seksualinės orientacijos skalė svyruoja nuo išimtinio heteroseksualumo iki išimtinio homoseksualumo ir apima įvairias biseksualumo formas.
Translytis asmuo	terminas, įvardijantis asmenis, kurių lyties tapatybė neatitinka gimimo momentu priskirtos lyties. Šis terminas įvardija įvairias lyties tapatybes, pavyzdžiui: transvyras, transmoteris ir t. t.



Transfobija	išankstiniu nusistatymu, pasišlykštėjimu, baime ir (ar) neapykanta pasireiškiantis neigiamas individų ar visuomenės požiūris į asmenis, kurie neatitinka visuomenėje vyraujančių lyties normų. Institucionalizuota transfobija pasireiškia per teisinės sankcijas, patologizuojančias praktikas ir neegzistuojančius ar nepakankamus mechanizmus, kovojant su smurtu ir diskriminacija. Socialinė transfobija pasireiškia per fizinę ar kitokio pobūdžio prievartą, neapykantos kalbą, diskriminaciją, grasinimus, marginalizaciją, socialinę atskirtį, pažeminimus ir patyčias.
--------------------	--

Priedas 5. Diskriminacijos SOGISC pagrindais statistika

1) LGBTIQ+ universitete

LGBTIQ+ faktai ir duomenys, surinkti iš įvairių Didžiosios Britanijos statistikos šaltinių, apklausų ir tyrimų.

Šaltinis: <https://www.stonewall.org.uk/cy/lgbtq-facts-and-figures>

2) LGBTIQ+ Europoje

Europos Sąjungos pagrindinių teisių agentūros paskelbta ataskaita „Ilgas kelias į LGBTI lygybę“. Išvados pagrįstos 140 000 LGBTI žmonių ES, JK, Serbijoje ir Šiaurės Makedonijoje apklausa.



Šaltinis: https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2020-lgbti-equality-1_en.pdf

3) LGBTIQ+ teisės Europoje

ILGA Europe metinė LGBTI asmenų žmogaus teisių padėties apžvalga, apimanti 2022 m. sausio – gruodžio mėn. vykusius įvykius Europoje ir Centrinėje Azijoje.

Šaltinis: <https://www.ilga-europe.org/report/annual-review-2023/>

4) Požiūris į LGBTIQ teises ES

Ataskaita, pristatanti požiūrius į LGBTIQ teises Europos Sąjungoje.

Šaltinis: <https://www.iiea.com/images/uploads/resources/Attitudes-Toward-LGBTIQ-Rights-in-the-EU.pdf>

5) ILGA Europe 2023 m. LGBTI teisių žemėlapis ir indeksas

2023 m. *Rainbow Europe* žemėlapis, kuriame nurodyta translyčių ir interseksualių asmenų teisių apžvalga.

Šaltinis: <https://www.ilga-europe.org/report/rainbow-europe-2023/>

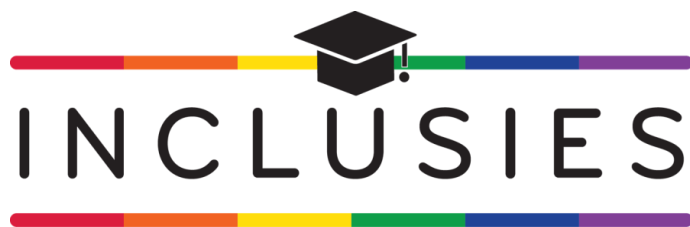


Priedas 6. Įtrauki kalba

1) Veikla. Netinkama kalba ir įtrauki kalba

Lentelė mokymų dalyviams/ėms

Nr.	Netinkama kalba	Įtrauki kalba
1	Seksualinis pasirinkimas, pageidavimas arba skonis	
2	Gimęs vyras, tapęs moterimi	
3	Biologiškai vyriškos arba moteriškos lyties	
4	Kokius įvardžius mėgstate vartoti?	
5	Priešingos lyties / priešingos lyties santykiai	
6	Lyties keitimas Lyties keitimo operacijos	
7	Ypatingos LGBTIQ+ asmenų teisės	
8	Trečioji lytis	
9	Transseksualai, vyriškos lyties atstovės	
10	Hermafroditas	
11	Vyras, žmona	



Lentelė su teisingais atsakymais

Nr.	Netinkama kalba	Įtrauki kalba
1	Seksualinis pasirinkimas, pageidavimas arba skonis	Seksualinė orientacija
2	Gimęs vyras, tapęs moterimi	Gimimo metu priskirtas vyriškosios lyties atstovui/vyru
3	Biologiškai vyriškos arba moteriškos lyties	Transvyras / transmoteris
4	Kokius įvardžius mėgstate vartoti?	Kokius įvardžius naudojate
5	Priešingos lyties / priešingos lyties santykiai	Skirtingos lyties / skirtingų lyčių santykiai
6	Lyties keitimas Lyties keitimo operacijos	Lyties patvirtinimas Lyties patvirtinimo operacijos
7	Ypatingos LGBTIQ+ asmenų teisės	LGBTIQ+ asmenų žmogaus teisės arba lygios teisės
8	Trečioji lytis	Moteris, vyras, nebinarinės lyties asmuo ir t. t.
9	Transseksualai, vyriškos lyties atstovės	Transvyrai, transmoterys
10	Hermafroditas	Interseksualus asmuo (žmonės, vyrai, moterys ir t. t.)
11	Vyras, žmona	Partneris, partnerė



2) Papildomi netinkamos kalbos ir įtraukios kalbos pavyzdžiai

Netinkama kalba	Įtrauki kalba
„Prisipažinęs“ / „Pripažintas“ gėjus / lesbietė / biseksualas	Atsiskleidęs gėjus / lesbietė / biseksualus asmuo
„Gimęs“ vyru/moterimi – „tapęs“ vyru/moterimi, biologiškai/anatomiškai vyras arba moteris	Gimimo metu priskirtos vyriškos/moteriškos lyties Transvyras / Transmoteris
Homoseksualas	Gėjus, lesbietė
Priešingos lyties / priešingos lyties santykiai	Skirtingų lyčių santykiai
„Lyties keitimas“	Lyties tapatybės patvirtinimas
Seksualinis ir (arba) gėjų / lesbiečių / biseksualų pasirinkimas, pirmenybė arba skonis	Seksualinė orientacija
Ypatingos LGBTIQ+ žmonių teisės, LGBTIQ+ darbotvarkė	LGBTIQ+ asmenų žmogaus teisės arba lygios teisės
Trečioji lytis	Moteris, vyras, nebinarinės lyties asmuo
Transeksualai, transvestitai, persirengėliai, moteriški vyrai	Translyčiai/ės (vyrai, moterys)
Hermafroditas	Interlyčiai (asmenys, vyrai, moterys)

Šaltiniai: Office of Diversity and Inclusion. *Good Practices: Inclusive Language*, <https://lgbtq.umd.edu/good-practices-inclusive-language>; The results of the EU Project *Universities Towards Diversity*, <https://unidiversity-project.eu/results/> (žiūrėta 2023.10.01).



3) Lyties atžvilgiu neutralios kalbos pavyzdžiai

Lyčių „dvinariškumą“ įtvirtinanti kalba

Štai keletas posakių, kurie daro prielaidą, kad yra tik dvi lytys (dvinarė lyčių sistema), pavyzdžiai:

- Ponios ir ponai
- Berniukai ir mergaitės
- Fakulteto vyrai ir moterys
- Broliai ir seserys

Įtraukios lyčiai alternatyvos

Štai keletas alternatyvų, kurios nesuponuoja prielaidos, kad yra tik dvi lytys (dvinarė lyčių sistema):

- Draugai/ės ir kolegos/ės
- Studentai ir studentės
- Visi
- Fakulteto nariai/rės
- Akademinei bendruomenė

Šaltinis: Office of Diversity and Inclusion. *Good Practices: Inclusive Language*,
<https://lgbtq.umd.edu/good-practices-inclusive-language> (žiūrėta 2023.10.01).



Priedas 7. Atvejų analizė

Pavyzdys 1

Istorijos paskaitos metu visi studentai/ės pristatė savo tarpines kurso užduotis. Semestro vidurio užduotis buvo parengti pranešimą apie skirtingas mažumas XX amžiaus Vakarų visuomenėje ir aptarti problemas, su kuriomis šios mažumos susiduria kasdieniame gyvenime. Viena studentė skaitė pranešimą apie LGBTQ+ žmonių situaciją. Išklausiusi pranešimą lektorė studentės paklausė apie jos seksualinę orientaciją. Dėstytoja tvirtino, kad, jei studentė pasirinko šią temą, ji turi būti lesbietė ir jos pristatymas yra ne kas kita, kaip LGBTQ+ propaganda.

Pavyzdys 2

Markas niekada atvirai nediskutavo apie savo seksualinę orientaciją su kolegomis tyrimų institute, kuriame dirba. Tačiau vieną dieną jis atėjo į darbą geltonai nulakuotais nagais, kuriuos vakare pamiršo nusivalyti. Markas visą dieną jautėsi nepatogiai, nes kolegos į jį keistai žiūrėjo. Viena kolegė, pamačiusi Marko nagus, nusijuokė ir paklausė: „Na, kas tai? Ar nemanai, kad vyras akademinėje aplinkoje neturėtų taip elgtis?“

Pavyzdys 3

Per pietų pertrauką bendradarbiai/ės aptarė, ką veiks per vasaros atostogas. Monika prasitarė, kad su vaikinu važiuos prie jūros. Danas pasakė, kad leis laiką kaimo sodyboje su žmona ir vaikais. Margarita pasidalijo, kad ji su vyru ir anūkais važiuos į namą prie ežero. Tuo tarpu apie savo



seksualinę orientaciją viešai niekada nekalbėjęs Tomas pasidalijo, kad savaitę praleis Italijoje su savo vaikinui. Staiga diskusija nutilo, visi pasijuto labai nejaukiai. Kitą dieną kolegės vengė kalbėtis su Tomu. Atrodė, kad visi sužinojo apie Tomą labai blogą dalyką, ir jis pradėjo jaustis nepatogiai darbo aplinkoje.

Pavyzdys 4

Paskaitos metu dėstytojas paaiškino kaip veikia molekulės ir pasakė, kad gali jungtis ne tik skirtingos molekulės, bet ir ta pati molekulė. Po sekundės tylos pridūrė, kad kitaip ir būti negali, šiais laikais būna visokių *keistų* dalykų: gali susijungti viskas, ne tik tos pačios molekulės, bet ir tos pačios lyties asmenys.

Pavyzdys 5

Teisės fakultete atidarytas naujas kambarys – studentų/čių poilsio vieta, kurioje galima užkąsti, ramiai pasėdėti prie kompiuterio ar knygos ar smagiai pabendrauti su draugais. Šiame kambaryje taip pat yra skelbimų lenta. Viena mergina skelbimų lentoje pakabino LGBTIQ+ vėliavėlę. Kai ji tai padarė, kita studentė atsistojo ir nuėmė vėliavą nuo lentos, sakydama, kad tai yra blogai, kad LGBTIQ+ žmonės nėra išskirtiniai, o šiuo atveju ir heteroseksualių asmenų vėliavą reikėtų kabinti.

Pavyzdys 6

Doktorantui Theo sėkmingai klostėsi doktorantūra ir tyrimai. Trečiaisiais studijų metais per jaukų pietų metu vykusį pokalbį apie partnerius, užduočių pasiskirstymą šeimoje šis studentas katedros nariams atskleidė savo seksualinę orientaciją. Nuo tada jis pradėjo jausti spaudimą iš kitų kolegų,



ypač iš skyriaus vedėjo. Vieną dieną, kai studentas ir katedros vedėjas susitiko prie kavos aparato, katedros vedėjas studentui pasakė, kad jis neturėtų kalbėti apie savo seksualinę orientaciją, kad tai niekam neįdomu, kad jie susirinko čia dirbti, o ne diskutuoti apie gėjų teises.

Pavyzdys 7

Psichologijos paskaitoje buvo kalbama apie savižudybes, jų statistiką ir priežastis. Vienas studentas išsireiškė, kad vyrai dažniau nusižudo, nes lesbietės vagia merginas. Dėstytoja į tai nieko neatsakė ir tęsė paskaitą.

Pavyzdys 8

Biochemijos mokslų fakulteto posėdyje buvo sprendžiami įvairūs fakulteto klausimai. Vienas iš jų – fakulteto darbuotojų (dėstytojų, administratorių, mokslininkų/ių) minkštųjų įgūdžių ugdymas. Vienas iš kuratorių pasiūlė organizuoti LGBTIQ+ sąmoningumo ugdymo mokymus, kad fakulteto darbuotojai suprastų, su kokiomis problemomis susiduria LGBTIQ+ asmenys akademinėje aplinkoje, kaip suprasti diskriminacijos formas, kaip sukurti saugią aplinką universiteto aplinkoje. Tačiau viena profesorė iš karto išsakė savo nuomonę: „Aš nepritariu LGBT judėjimui, manau, kad tai nepriimtina. Mano nuomone, problemos, kurių nėra, yra išpučiamos. Jei būtų organizuojami tokie mokymai, tai būtų laiko ir mokesčių mokėtojų pinigų švaistymas“.

Pavyzdys 9

Paprastai per pirmąją paskaitą semestro pradžioje dėstytojas paprašo studentų/čių šiek tiek papasakoti apie save: savo vardą ir miestą, iš kurio yra kilę. Olivija, kurie sakė, kad save



identifikuoja kaip „queer“, nurodė savo vardą ir pabrėžė, kad jų įvardžiai yra jie/jų. Dėstytojas nereagavo į tai ir pakvietė kitą studentą prisistatyti. Per kitą paskaitą šis dėstytojas kreipėsi į Oliviją moteriškais įvardžiais. Olivija priminė dėstytojui, kad jų įvardžiai yra jie/jų. Dėstytojas sureagavo komentuodamas, kad nesupranta šių įvardžių vartosenos (pakeitimo) reikšmės. Juk moteriški įvardžiai yra ji /jos, o vyro – jis/jo.

Pavyzdys 10

Per doktorantūros paskaitą socialinių lyčių skirtumų tema iškilo spontaniškai, iš anksto neplanuojant. Tarp studentų buvo du LGBTIQ+ bendruomenei priklausantys asmenys, įskaitant transvyrą. Kai kuriems/ioms studentams/ėms labai trūko supratimo apie lyties patvirtinimo procesą, todėl translytis asmuo jautėsi nepatogiai. Profesorius savo ruožtu pasirodė esąs nepakankamai pasirengęs jautriai ir informuotai valdyti diskusiją, o tai dar labiau pablogino situaciją. Šio įvykio rimtumas paskatino didelį universiteto Dekanato susidomėjimą, kuris pradėjo svarstyti galimybę surengti specialius mokymus šiais svarbiais klausimais. Dar labiau susirūpinimą sukėlė tai, kad nebuvo jokio galiojančio reguliavimo, kuriuo būtų galima remtis ginant translyčio asmens teises.

Pavyzdys 11

Paskaitų metu profesorius ne kartą išsakė netinkamus ir menkinančius komentarus, nukreiptus į seksualines mažumas ir moteris. Keletą kartų jis pareiškė, kad homoseksualūs asmenys yra „visiškai nenaudingi“ visuomenei. Šios pastabos turėjo neigiamos įtakos paskaitose dalyvaujantiems/čioms homoseksualiems/ioms studentams/ėms, kurie/ios jautėsi įžeisti/os ir diskriminuojami/os. Studentai/ės ieškojo vietos asociacijų paramos ir kreipėsi į fakulteto narius/es dėl šios problemos. Fakultetas savo ruožtu pateikė oficialų skundą Katedros tarybai,



ragindamas taikyti sankcijas profesoriui už jo nepriimtina elgesį. Įvykio sudėtingumas parodė, kad švietimo įstaigoje reikia aiškos politikos ir atskaitomybės mechanizmų, skirtų tokiam diskriminaciniam elgesiui spręsti.

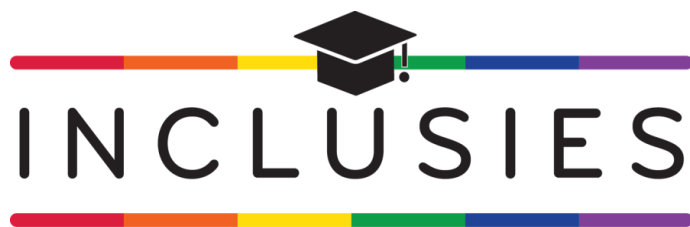
Pavyzdys 12

Universiteto Socialinių mokslų fakulteto bendruomenės LGBTIQ+ narių grupė rinko anoniminius pranešimus, kurie atskleidė, kad diskriminacija SOGISC pagrindu vis dar egzistuoja. Nors tiesioginio smurto atvejų nebuvo užfiksuota, kai kurie liudijimai išryškino situacijas, rodančias gilų nežinojimą apie LGBTIQ+ problemas, ypač tarp studentų/čių, bet kartais ir iš mokslininkų/ių ar dėstytojų pusės. Ne visi LGBTIQ+ studentai/ės jaučiasi atskirti, tačiau kai kurie išreiškė norą mokytis įtrauktesnėje aplinkoje. Šie studentai/ės teigė, kad tokia atmosfera gali paveikti jų emocinę gerovę ir akademinis rezultatus. Situacija rodo, kad reikia švietimo proceso intervencijų, skirtų tiek studentams/ėms, tiek lektoriams/ėms, siekiant pagerinti įtrauktį akademiniam kontekste.

Pavyzdys 13

Translytė studentė pateikė pranešimą, kuriame išreiškė diskomfortą ir nusivylimą dėl incidento kavinėje, esančioje netoli universiteto. Studentė jautėsi labai įskaudinta dėl žeminančių įžeidimų, kurie įvyko kavinėje. Dar didesnę nerimą kėlė tai, kad baro darbuotojai universiteto katedrą pavadino „homoseksualų irštva“. Šis įvykis ne tik paveikė studentės asmeninį orumą, bet ir išryškino priešišką klimatą, kuris gali egzistuoti net greta akademinės aplinkos.

Pavyzdys 14



Markas, gėjus studentas, norėjo prisijungti prie populiaraus universiteto klubo, susijusio su jo specialybe. Tačiau, kai sudalyvavo susitikime, jis išsiaiškino, kad klube neretai galima išgirsti įvairių pokštų apie LGBTIQ+ asmenis. Klubo nariai vartojo niekinamą kalbą ir buvo aišku, kad jie nepriima ir negerbia tokių žmonių kaip Markas. Jausdamasis izoliuotas, Markas nusprendė neprisijungti prie klubo, praleisdamas vertingas tinklaveikos ir bendradarbiavimo galimybes savo pasirinktoje srityje.

Pavyzdys 15

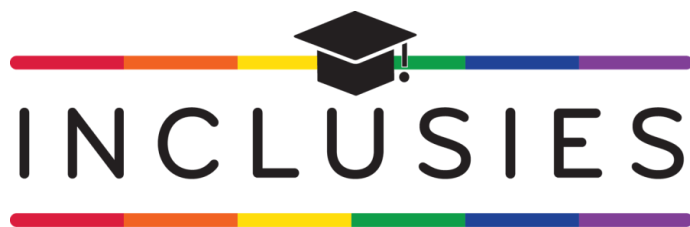
Transvyriui studentui Tadaui teko susidurti su kasdieniu iššūkiu – rinktis tarp vyrų tualetų, kuriame jis jautėsi nesaugiai ir nepatogiai, ar moterų tualetų, kuris jam netiko pagal lyties tapatybę. Universitete nebuvo lyčių atžvilgiu neutralių tualetų, o Tadas turėjo priimti šiuos sudėtingus sprendimus, dažnai susidurdamas su nepritariančiais kitų tualetų naudotojų žvilgsniais.

Pavyzdys 16

Robertas, biseksualus studentas, susidūrė su diskriminacija ne dėl savo tapatybės, o dėl artimos draugystės su translyte klasės drauge Maja. Jų bendraamžiai juos abu pavadino „kitokiais“ ir atsisakė įtraukti juos į socialinius susibūrimus. Tai buvo tarsi griežtas priminimas, kad diskriminacija gali turėti įtakos ne tik translyčiams asmenims, bet ir jų draugams ir palaikytojams.

Pavyzdys 17

Per antrąją COVID-19 pandemijos bangą (2021 m.) kai kurie universitetai nusprendė rengti gyvai vykstančius egzaminus. Todėl studentai/ės, norėdami patekti į miestelį, turėjo parodyti studento pažymėjimą ir skiepų pažymėjimą arba neigiamą testą. Viena iš šių universitetų transvyras



studentas susidūrė su darbuotojų priešišku ir jo neįleido į egzaminą, nes jo studento pažymėjimas ir skiepų pažymėjimas buvo išduoti skirtingais vardais. Jis ne tik turėjo atsiskleisti personalui, bet tai įvyko viešoje aplinkoje, stebint daug žmonių. Įsikišus katedros vedėjui, jis galiausiai buvo įleistas į miestelį.

Pavyzdys 18

Prasidėjus COVID-19 pandemijai, universiteto paskaitos ir egzaminai vyko virtualiai. Internetinių egzaminų metu studentai/ės turėjo laukti bendroje virtualioje laukimo salėje, kol buvo iškviesti/os iš lankomumo sąrašo, kad pateiktų dokumentus apie savo tapatybę. Viena bakalauro studentė pranešė profesorei, kad jos vardas ir lytis lankomumo sąrašė dar neatnaujinti. Profesorė demonstravo neišmanymą ir abejingumą translyčių žmonių patiriamų problemų klausimu ir atsisakė studentę vadinti jos norimu nauju vardu. Studentė pasirinko nedalyvauti egzamine, kad į ją nebūtų kreipiamasi buvusiu vardu, ir po kelių savaičių turėjo laikyti pakartotinį egzaminą žodžiu.